

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿՐԹԱԿԱՐԳԻ ՇՐՋԱՆԱԿԸ

Ժամանակակից աշխարհում կրթությունը նպաստում է հասարակության մեջ մարդու դերի առավել արժևորմանը՝ զարգացնելով համակեցության, հանդուրժողականության, համագործակցության և արժեքային անհրաժեշտ որակներ: Կրթական միջավայրի և կրթության բովանդակության արդիականացման անհրաժեշտությունը պահանջում է ուսուցման ավանդական մոտեցումների և մեթոդների վերանայում և հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների՝ որպես հանրային կրթության հիմնական օղակի, նկատմամբ պետական և հասարակական հոգաձուլության արմատական բարելավում:

I. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

1. Հայաստանի Հանրապետությունում իրականացվող պետական կրթական քաղաքականության առաջնահերթ խնդիրներից է կրթության որակի բարելավմանն ուղղված մեկ միասնական շրջանակային փաստաթղթի՝ Ազգային կրթակարգի (National Curriculum) ընդունումը:

2. Ազգային կրթակարգը հանրակրթության բովանդակությունը սահմանող և դրա ներդրմանն ու իրականացմանը միտված նորմատիվ իրավական փաստաթուղթ է:

1) Ազգային կրթակարգը (այսուհետ՝ Կրթակարգ) ներկայացնում է տարրական, հիմնական և միջնակարգ հանրակրթական ընդհանուր ծրագրերի շրջանավարտներին ներկայացվող ընդհանրական որակական պահանջները, հանրակրթական հիմնական ծրագրերի բովանդակության պարտադիր նվազագույնը, սովորողների ուսումնական բեռնվածության ծավալը, գնահատման համակարգը, կրթական միջավայրին և ռեսուրսներին վերաբերող նոր պահանջները:

2) Կրթակարգի նորմերն ու դրույթները պարտադիր են Հայաստանի Հանրապետության կրթության կառավարման մարմինների, տարրական, հիմնական և միջնակարգ ընդհանուր, հատուկ և մասնագիտացված հանրակրթական ծրագրեր (այսուհետ՝ հանրակրթական ծրագրեր) մշակողների և այդ ծրագրերն իրականացնող ուսումնական հաստատությունների համար՝ անկախ դրանց կազմակերպական-իրավական ու սեփականության ձևերից և ենթակայությունից:

3) **Կրթակարգի գլխավոր նպատակը որակյալ կրթության ապահովումն է:** Կարևոր նպատակներից են նաև հանրակրթության բովանդակության արդիականացումը, Հայաստանի Հանրապետության հանրակրթության համակարգի համապատասխանեցումը կրթության զարգացման միջազգայնորեն ընդունված չափանիշներին, ինչպես նաև հայ ժողովրդի՝ դարերի խորքից եկող կրթության հանդեպ պահանջմունքի և հոգաձուլության պահպանումն ու ամրապնդումը,

4) Կրթակարգի ստեղծման հիմնական ուղեցիկներ են՝ ՀՀ կրթության ոլորտը կանոնակարգող օրենքները, ՀՀ հեռանկարային ռազմավարական զարգացման ծրագիրը և Կրթության զարգացման պետական ծրագիրը, Ինչհոնի 2015 թ. հոչակագրի և այլ միջազգային փաստաթղթերի հիմնարար սկզբունքները, առաջնահերթությունները և զարգացման ռազմավարական նպատակները:

3. Կրթակարգի գործառույթներն են՝

1) Հայաստանի Հանրապետությունում կրթության իրավունքի և հանրակրթության միասնական քաղաքականության ապահովմանը նպաստելը:

2) հանրակրթության բովանդակության սահմանումը, արդիականացումը, համապատասխանեցումը սովորողների ընդունակություններին և նախասիրություններին:

- 3) հանրակրթական հաստատությունների սովորողների ուսումնական բեռնվածության սահմանումը.
 - 4) առարկայական համալիր ծրագրերի մշակման և լրամշակման ապահովումը.
 - 5) սովորողների ուսումնական գործընթացի և ուսուցման արդյունքների գնահատման արդյունավետ համակարգի ներդրման ապահովումը,
 - 6) կրթակարգի մեթոդաբանությանը և պահանջներին համապատասխան պետական և այլընտրանքային հանրակրթական ծրագրերի փորձաքննության իրականացման ապահովումը.
 - 7) միջազգայնորեն ընդունված չափանիշներին կրթության համակարգի համապատասխանեցմանը նպատակի իրագործումը և այլն:
4. Կրթակարգին համապատասխան՝
- 1) մշակվում են պետական և այլընտրանքային հանրակրթական ծրագրեր, ուսումնական առարկաների համալիր ծրագրեր, օրինակելի ուսումնական պլաններ և ուսումնական գործընթացի բովանդակությանն առնչվող այլ փաստաթղթեր.
 - 2) իրականացվում է հանրակրթական հաստատությունների լիցենզավորումը և դրանց գործունեության վերահսկողությունը.
 - 3) կազմակերպվում են ուսուցիչների և մանկավարժական ղեկավար կադրերի պատրաստումը, վերապատրաստումը, մասնագիտական կատարելագործումը և ատեստավորումը.
 - 4) գնահատվում են հանրակրթության արդյունքները.
 - 5) ստեղծվում և վերանայվում են ծրագրեր, դասագրքեր և այլ ուսումնական նյութեր:

2. ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՏԵՍԼԱԿԱՆԸ

5. Կրթակարգի մշակման համար որպես կողմնորոշիչ են ծառայել ժամանակակից մարդու և քաղաքացու նկարագիրը, հետարդյունաբերական հասարակության առաջընթացի արդի միտումները և կրթության զարգացման միջազգային փորձը:
6. Կրթության համակարգին սերտորեն առնչվում են հրատապ լուծում պահանջող մի շարք հիմնախնդիրներ՝
 - 1) համաշխարհայնացման պայմաններում մարդկային կայուն զարգացման ապահովումը, բնապահպանական իրավիճակը, արտակարգ իրավիճակներին դիմագրավելը և տարբեր ռիսկերը հաշվի առնելը,
 - 2) կյանքի բոլոր ասպարեզներում տեղեկատվական տեխնոլոգիաների շարունակական զարգացման, ֆինանսական գրագիտության, աշխատաշուկայի պահանջները հաշվի առնելը,
 - 3) մարդու սոցիալականացման ու բարեգթության դրսևորման առաջնահերթությունների կարևորումը, նրա առողջության պահպանման պայմանների բարելավումը,
 - 4) մարդու նկարագրի աղճատման, հատկապես հոգևոր ակունքներից կտրվելու, վտանգներին դիմակայելը,
 - 5) քաղաքացու՝ հանրային կյանքի տարբեր ասպարեզներում իրեն դրսևորելու հնարավորությունների և պատրաստակամության խրախուսումը,
 - 6) համընդհանուր ներառականության, «կրթություն յուրաքանչյուրի համար և ամբողջ կյանքի ընթացքում» ռազմավարության հետևողական և ամբողջական իրականացմանը հասնելը և այլն:
7. Արագորեն կատարվող փոփոխությունները պարտադրում են հստակեցնել կրթական քաղաքականության ռազմավարական և մարտավարական հիմնական ուղղությունները, հաշվի առնել հանրության և աշխատաշուկայի պահանջները, ազգային անվտանգության ապահովման խնդիրները և ըստ այդմ արդիականացնել հանրակրթության բովանդակությունը:

8. Կրթության արդիականացվող համակարգը կպահպանի ու կզարգացնի հայ ժողովրդի մշակութային ժառանգությունը և ազգային արժեհամակարգը, կապահովի հայ տեսակի պահպանումը, նրա հարատևումը, Հայաստանի Հանրապետության և նրա քաղաքացիների առաջընթացը, անվտանգությունն ու մրցունակությունը:

3. ՀԱՆՐԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ

9. Կրթությունը անհատի, հասարակության և պետության շահերից բխող ուսուցման և դաստիարակության գործընթաց է, որը նպատակաուղղված է ազգային և համամարդկային արժեքների ու փորձի կրող, Հայրենիքի և մարդկության համար պատասխանատու անհատի ձևավորմանը, հանրության սոցիալական և տնտեսական առաջընթացի ապահովմանը:

10. Հանրակրթության առաքելությունը որոշակիացվում է հիմքում դնելով ՀՀ ազգային-պետական շահերը, ազգային դպրոցի ամրապնդումը, հայապահպանությունը, շրջանավարտների մասնագիտական կողմնորոշման և աշխատաշուկայի պահանջներին համապատասխանեցման խնդիրները:

11. Առաջիկա տասնամյակների ընթացքում ՀՀ Հանրակրթության առաքելությունն է՝ կրթվելու համար առավելագույն նպաստավոր պայմաններ և հավասար հնարավորություններ ստեղծելու միջոցով ապահովել յուրաքանչյուր անհատի համակողմանի, ներդաշնակ, կայուն և շարունակական զարգացում և առաջանցիկ կրթական վերջնարդյունքներ:

12. Հանրակրթության առաքելության իրականացումը համարվում է պետության և ազգի անվտանգության ապահովման ու հզորացման գործում գերակա խնդիր՝ ուղղված պետական մտածելակերպ ունեցող, արդի և ապագայի մարտահրավերներին դիմակայելու պատրաստ ազատ, բարոյական, նախաձեռնող, ստեղծագործող և կամային բարձր որակներով օժտված քաղաքացու ձևավորմանը:

13. Հանրակրթության զարգացումը նպատակաուղղված է լուծելու հետևյալ հիմնական խնդիրները.

- 1) ձևավորել անհատ, որը կունենա բարոյական՝ ճշմարիտի, գեղեցիկի և բարու վրա հիմնված, իդեալներ և որն ունակ կլինի գործնական քայլերի՝ հանուն այդ իդեալների,
- 2) նպաստել մարդու, քաղաքացու իդեալների ձևավորմանը և միաժամանակ դաստիարակել դրանց իրագործման համար անհրաժեշտ կամային որակներ,
- 3) ապահովել տեղեկատվական հոսքերի արագության պայմաններում և դրանց մեջ ազատ կողմնորոշվելու, անձանոթ իրավիճակում ինքնուրույն և անկաշկանդ գործելու ունակությունների զարգացումը,
- 4) ապահովել դեռահասների ու պատանիների լիարժեք ու ներդաշնակ սոցիալականացումը, աճող սերնդին պահպանել հոգևոր աղքատացման վտանգից:

4. ՀԱՆՐԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

14. Կրթությունը հասարակության հոգևոր, տնտեսական և սոցիալական առաջընթացի հիմնական գործոններից է: Նրա բովանդակությունը նպատակաուղղված է երիտասարդ սերնդի ուսուցմանը և դաստիարակմանը:

15. Կրթության բովանդակությունն ապահովում է՝

- 1) սովորողների աշխարհաճանաչման ձևավորումը գիտելիքների և կրթական ծրագրերի ժամանակակից մակարդակին (աստիճանին) համապատասխան.

2) սովորողների կողմից ազգային և համամարդկային արժեքների յուրացումը.

3) հասարակության կատարելագործումը և ազգի զարգացման նոր մակարդակ ապահովող ժամանակակից անհատի ու քաղաքացու ձևավորումը.

4) հասարակության մտավոր ներուժի և աշխատուժի վերարտադրությունն ու զարգացումը:

16. Ըստ այդմ՝ հանրակրթական ծրագրերը նպատակաուղղված են անհատի համակողմանի զարգացմանը, նրա աշխարհայացքի ձևավորմանը, նախասիրություններին, հակումներին և ընդունակություններին համապատասխան մասնագիտական ծրագրերի ընտրության և յուրացման համար հիմքերի ստեղծմանը:

17. Հանրակրթական ծրագրերի բովանդակությունը կազմում են հանրակրթության առաքելությանը համապատասխան սահմանված և սովորողի կողմից յուրացման համար նախատեսված գիտելիքները, կոմպետենցիաները, մանկավարժորեն և հոգեբանորեն չափորոշված-հարմարեցված սոցիալական փորձը, մշակութային, ազգային և համամարդկային արժեքները:

18. Հանրակրթության բովանդակությունը ներկայացվում է ուսումնական բնագավառներով, բովանդակության բաղադրիչներով, կոմպետենցիաներով և որոշակիացվում է առարկայական համալիր ծրագրերում:

19. Հանրակրթության բովանդակությունը ներկայացնող հիմնական հասկացությունների պարզաբանումները.

1) **ուսումնական բնագավառ՝** հանրակրթության կրթագիտական որևէ ոլորտում ներառված առարկաների և (կամ) դասընթացների պայմանական խմբավորում: Յուրաքանչյուր ուսումնական բնագավառի համար սահմանվում են չափորոշչային պահանջներ և առարկայացանկ:

2) **կոմպետենցիա (կարողունակություն)՝** կոմպետենցիան գիտելիքների, կարողությունների, պրակտիկ փորձի և անձնային որակների այնպիսի ամբողջություն է, որը հնարավորություն է տալիս ինքնուրույն լուծելու տարբեր՝ ծանոթ և անծանոթ իրավիճակներում ծագող խնդիրները: Կոմպետենցիան՝ որպես անհատի հուզական և կամային վերապրումներով, ուսումնառության արդյունքում և հասարակական կյանքում ձևավորված տեսական և գործնական գիտելիքների, կարողությունների, վարքագծի և արժեքային կողմնորոշիչների համախումբ՝ թույլ է տալիս ճիշտ որոշումներ կայացնել, արդյունավետ և պատշաճ կատարել առաջադրված աշխատանքը:

3) **բովանդակության բաղադրիչներ՝** կրթության բովանդակությունը ներկայացնող հիմնական կառուցատարրեր. դրանք որոշակիացվում են ուսումնական բնագավառները ներկայացնող հանրակրթական առարկաների առարկայական համալիր ծրագրերում: Հանրակրթության բովանդակության բաղադրիչները կիրառվում են իրականացվող հանրակրթական ծրագրերի և միջնակարգ կրթության երեք՝ 1-ին (տարրական, տևողությունը՝ 4 տարի), 2-րդ (միջին, տևողությունը՝ 5 տարի), 3-րդ (ավագ, տևողությունը՝ 3 տարի) աստիճաններին համապատասխան՝ հաշվի առնելով սովորողների զարգացման ֆիզիոլոգիական, հոգեբանական և ազգային առանձնահատկությունները:

Կրթակարգով սահմանվում են հանրակրթության բովանդակության հետևյալ բաղադրիչները.

ա. գիտելիքների համակարգ,

բ. ճանաչողության-մտածողության մեթոդներ,

գ. կարողություններ և հմտություններ (հաղորդակցական, համագործակցային,

ինքնակազմակերպման, ստեղծագործական),

դ. արժեքային համակարգ:

4) **առարկայական համալիր ծրագիր՝** տվյալ հանրակրթական առարկայի կամ դասընթացի հայեցակարգը, ուսումնական նպատակները, բովանդակային պարտադիր միջուկը, ուսումնական գործունեության տեսակները, հատկացված ժամաքանակը սահմանող, կոմպետենցիաների,

ուսումնառության վերջնարդյունքների տիրապետմանն ուղղված կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի կողմից հաստատված նորմատիվ փաստաթուղթ:

Առարկայական համալիր ծրագրերը կազմվում են ըստ իրականացվող հանրակրթական ծրագրերի տեսակների և ուղղվածության՝ պահպանելով կրթակարգի ընդհանուր չափորոշային պահանջները: Առարկայական համալիր ծրագրերի հիման վրա սահմանված կարգով մշակվում են անհատական ուսուցման պլաններ, ստեղծվում են դասագրքեր, ուսուցչի ձեռնարկներ և այլ ուսումնական նյութեր:

20. Հանրակրթության բովանդակությունը սահմանելիս նկատի է առնվում դրա յուրացման համար հիմքերի առկայությունը, մասնավորապես յուրաքանչյուր երեխայի կոգնիտիվ (իմացական, ճանաչողական) և պրակտիկ գործունեության, ստեղծագործելու և միջանձնային հարաբերությունների փորձի մակարդակը և դրանց զարգացման իրական հնարավորությունները:

21. Սույն կրթակարգով սահմանում է ուսումնական 9 բնագավառ՝

- 1) հայոց լեզու, գրականություն
- 2) օտար լեզուներ
- 3) մաթեմատիկա
- 4) ինֆորմատիկա և տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ (SS)
- 5) բնություն, բնական գիտություններ
- 6) հասարակություն, հասարակական գիտություններ
- 7) արվեստ, հոգևոր մշակույթ
- 8) տեխնոլոգիա (աշխատանքի ուսուցում) և գործարարություն
- 9) ֆիզիկական կուլտուրա, ՆՁՊ և անվտանգ կենսագործունեություն:

Այս ոլորտային բաժանումը պայմանական է, այն չի ենթադրում յուրաքանչյուր բնագավառը ներկայացնող առարկաների խիստ տարաբաժանում, դրանք հանդես են գալիս միասնության մեջ՝ միջառարկայական ինտեգրման միջոցով:

22. Ուսումնական բնագավառները.

1) հայոց լեզու, գրականություն ուսումնական բնագավառը զարգացնում է սովորողի հաղորդակցման կարողությունները, լեզվամտածողությունը, ապահովում խոսքային գործունեության բոլոր տեսակների տիրապետումը: Հայոց լեզվի և գրականության շնորհիվ սովորողը ընդլայնում է իր մտահորիզոնն ու աշխարհայացքը, սովորում է մյուս ուսումնական բնագավառների առարկաները, ձեռք է բերում ազգային արժանապատվության խոր զգացում, հպարտություն՝ իր ինքնության համար, անսխալ հայերենով հաղորդակցվելու հմտություն և պատասխանատվություն:

2) Օտար լեզուների իմացությունը նպաստում է սովորողի անձի համակողմանի զարգացմանը, աշխարհաճանաչողությանը, ուսման արդյունավետությանը, շարժունությանը, հասարակական ադապտացմանը և այլն: Այն ծառայում է օտարալեզու հաղորդակցական կոմպետենցիաների զարգացմանը, բազմալեզվության և միջմշակութային կոմպետենցիաների ձեռքբերմանը:

3) Մաթեմատիկա ուսումնական բնագավառը հնարավորություն է ընձեռում զարգացնելու սովորողի ճանաչողական ունակությունները, պատկերային, տրամաբանական և ալգորիթմական մտածողությունը, տարածական պատկերացումները, իրական երևույթներն ու կյանքի տարբեր իրադրություններում հանդիպող խնդիրները մոդելավորելու, թվերի, գծապատկերների, նշանների ու պայմանանշանների լեզվով արտահայտելու և մաթեմատիկական մեթոդներով ուսումնասիրելու կարողությունները:

4) Ինֆորմատիկա և տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ (SS) ուսումնական բնագավառը ապահովում է հանրակրթության մեջ ժամանակակից տեխնոլոգիաների ներդրումն ու կիրառումը: Բնագավառը ներկայացնող «Ինֆորմատիկա» առարկան ուսուցման գործընթացում կարևոր ինտեգրող գործառույթ ունի՝ նպաստելով միջառարկայական կապերի բացահայտմանն ու

խորացմանը: Բնագավառի ուսումնասիրությունը թույլ կտա կիրառել տեղեկատվական տեխնոլոգիաները բազմատեսակ կրթական հիմնախնդիրների լուծման համար, հնարավորություն կընձեռի իրականացնելու հեռավար ուսուցում:

5) Բնություն, բնական գիտություններ ուսումնական բնագավառը նպաստում է սովորողների մոտ աշխարհի գիտական պատկերի ձևավորմանը, բնության երևույթների ուսումնասիրման գիտական մեթոդի, բնության երևույթների միջև կապ հաստատող օրենքների ու տեսությունների, նյութի կառուցվածքի ու քիմիական փոխակերպումների, կենդանի օրգանիզմների կառուցվածքի, տարածվածության, ծագման, աճի ու զարգացման, երկրորդրոտի ձևավորման և զարգացման տարածաժամանակային օրինաչափությունների, էկոլոգիական հիմնախնդիրների մասին գիտելիքների ու պատկերացումների ձեռքբերմանը, դրանք որպես մարդկության կայուն զարգացման, առաջընթացի և բարօրության հզոր գործիք օգտագործմանը:

6) Հասարակություն, հասարակական գիտություններ բնագավառը օգնում է սովորողին՝ ճանաչելու ինքն իրեն, իր միջավայրը, ժամանակակից աշխարհը, զարգացնելու վերլուծական և ստեղծագործական մտածողությունը, կողմնորոշվելու հասարակական բազմաբնույթ՝ քաղաքական, տնտեսական, սոցիալական, իրավական, քաղաքացիական և հոգևոր-մշակութային հարաբերություններում, ինքնակազմակերպվելու և ինքնաիրացվելու, ինքնուրույն որոշումներ կայացնելու, ազդելու իրադարձությունների վրա, ամբողջական պատկերացում ունենալու համաշխարհային և հայկական քաղաքակրթությունների պատմության, ստեղծված արժեքների և արդի հասարակության զարգացման հեռանկարների վերաբերյալ, ամրապնդելու սովորողի հարգանքն ու հպարտությունը հայրենիքի, սեփական ժողովրդի պատմության, ավանդույթների և ազգային առանձնահատկությունների հանդեպ:

7) Արվեստ, հոգևոր մշակույթ ուսումնական բնագավառը նպաստում է սովորողի ստեղծագործելու ցանկության և կարողության զարգացմանը, ինքնաճանաչմանն ու ինքնաարտահայտմանը, նրա մտահորիզոնի ընդլայնմանը, երևակայության, գեղագիտական ճաշակի, ազգային ավանդույթների, հոգևոր-մշակութային և բարոյական արժեքների, գեղեցիկը տեսնելու, ընկալելու՝ ճանաչելու և արժևորելու կարողությունների ձևավորմանը, հայրենասիրական և մարդասիրական զգացումների արմատավորմանը, կյանքի, շրջապատող աշխարհի նկատմամբ ստեղծագործական և պատասխանատու վերաբերմունքի դրսևորմանը և զարգացնում է սովորողի ինքնուրույն աշխատելու և հետևողական լինելու ունակությունը:

8) Տեխնոլոգիա (աշխատանքի ուսուցում) և գործարարություն ուսումնական բնագավառը հնարավորություն է տալիս՝ ապահովելու սովորողների աշխատանքային դաստիարակությունը՝ ուսումնական հաստատությունում և դրանից դուրս գործնական, այդ թվում՝ գյուղատնտեսական և տեխնիկական աշխատանքների միջոցով, սերմանելու հարգանք աշխատանքի և աշխատող մարդու նկատմամբ, ձևավորելու խնայողական վերաբերմունք բնության և այլոց աշխատանքի արդյունքների նկատմամբ, ինչպես նաև զարգացնելու սովորողների՝ գեղեցիկը կյանքում մարմնավորելու կարողությունը, յուրացնելու տարբեր նյութերի հետ կենցաղում աշխատելու կարողություններ, ստեղծագործական, տեխնիկական և տնտեսական նախագծերի միջոցով զարգացնելու գործարարության համար անհրաժեշտ կարողություններ:

9) Ֆիզիկական կուլտուրա, ՆՁՊ և անվտանգ կենսագործունեություն ուսումնական բնագավառը կարևոր նշանակություն ունի հայրենասիրական դաստիարակության համար, այն ապահովում է ֆիզիկական դաստիարակության, առողջության բարելավման և ռազմարվեստի հիմունքների իմացությունը, սովորողների այնպիսի կարողությունների և հմտությունների ձեռքբերումը, որոնք զարգացնում են մկանային ուժ, արագաշարժություն, ճկունություն, շարժումների կոորդինացիա, դիմացկունություն, հավասարակշռություն, ճարպկություն, դիպուկություն, ինչպես նաև տարբեր իրավիճակներում արագ կողմնորոշման և համարժեք քայլերի կատարման ընդունակություններ:

5. ՀԱՆՐԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՉԱՓՈՐՈՇԻՉԸ ՈՐՊԵՍ ԿՐԹԱԿԱՐԳԻ ԲԱՂԱԴԻՒՉ

23. Հանրակրթության պետական չափորոշիչը սահմանում է հանրակրթական հիմնական ծրագրերի բովանդակության պարտադիր նվազագույնը, սովորողների ուսումնական բեռնվածության առավելագույն ծավալը, Հայաստանի Հանրապետության որակավորումների ազգային շրջանակին համապատասխան՝ միջնակարգ կրթության առաջին, երկրորդ և երրորդ աստիճանների շրջանավարտներին ներկայացվող որակական պահանջները:

5.1. ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾՈՒԹՅԱՆԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՈՐԱԿԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

24. Սովորողների պատրաստվածությանը ներկայացվող պահանջները և ուսումնառության ակնկալվող արդյունքները ներկայացվում են որպես կոմպետենցիաներ՝ հիմք ընդունելով ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի կողմից ընդունված կրթության վերափոխման հիմնարար չորս՝ «սովորել իմանալու համար», «սովորել իրականացնելու համար», «սովորել լինելու համար», «սովորել միասին ապրելու համար» սկզբունքները:

25. Սովորողների պատրաստվածությանը ներկայացվող որակական պահանջները և հանրակրթական հիմնական ծրագրերի բովանդակության պարտադիր նվազագույնը սահմանելիս առանցքային են համարվում հետևյալ կոմպետենցիաները՝

- 1) պետական լեզվով, մայրենի և առնվազն 2 օտար լեզուներով հաղորդակցման,
- 2) սոցիալական, ազգային ինքնության և քաղաքացիական դրսևորման,
- 3) սովորելու և ամբողջ կյանքի ընթացքում ինքնակրթության և ինքնազարգացման,
- 4) ճանաչողության և ստեղծագործականության,
- 5) բազմամշակութայնության ընկալման և դրա արժևորման,
- 6) մաթեմատիկական և բնագիտության ոլորտի գրագիտության,
- 7) թվայնացված տեխնոլոգիաների գրագիտության,
- 8) կենցաղային և աշխատանքային գրագիտության,
- 9) նախաձեռնողականության և ձեռներեցության,
- 10) առողջ ապրելակերպի և անվտանգ կենսագործունեության:

26. Առանցքային կոմպետենցիաները հանրակրթության բովանդակության մեջ որոշակիացվում են ուսումնական բնագավառների կոմպետենցիաների տեսքով՝ որպես սովորողների պատրաստվածությանը ներկայացվող որակական պահանջներ:

27. Կոմպետենցիաների ձևավորումն ու զարգացումն ապահովվում է հանրակրթության ընդհանուր ծրագրերին համապատասխան իրականացվող ուսումնադաստիարակչական աշխատանքների արդյունքում:

28. Հանրակրթական ծրագրերի շրջանավարտների պատրաստվածությանը ներկայացվող որակական պահանջները որպես կոմպետենցիաներ սահմանվում են ըստ հանրակրթության երեք աստիճանների և բխում են հանրակրթության առաքելությունից և հիմնական նպատակներից: Դրանք ներառում են փոխկապակցված ու փոխլրացնող գիտելիքներ, հմտություններ, արժեքներ, անձնային որակներ և կարևոր են շրջանավարտի անձնային կայացման, քաղաքացիական ակտիվության, սոցիալական ինտեգրման և հետագա ուսումնառության ու գործունեության համար: Այդ որակները կողմնորոշիչ են ուսումնական գործընթացի կազմակերպման համար և հանդիսանում են կրթության արդյունքների գնահատման հիմքը:

29. Ընդհանրական որակական պահանջները որոշակիացվում և ամրագրվում են հանրակրթական առարկաների համալիր ծրագրերում, որտեղ նշվում է նաև սովորողի պատրաստվածությանը

ներկայացվող պահանջների երկու՝ պարտադիր նվազագույն և ցանկալի մակարդակները: Ավագ դպրոցի ընդհանուր և տարբերակված հոսքերից յուրաքանչյուրի համար, այս պահանջների պահպանմամբ, մշակվում են առարկայական համապատասխան ծրագրեր:

30. Միջնակարգ կրթության առաջին աստիճանի՝ տարրական դպրոցն ավարտողի պատրաստվածությանը ներկայացվող ընդհանրական ծրագրային պահանջների կատարումն ապահովելու արդյունքում ակնկալվում է, որ նա պետք է.

1) կարողանա հաղորդակցվել հայերենով (ազգային փոքրամասնությունների երեխաները՝ նաև մայրենի լեզվով)

ա. ընկալի ուրիշների խոսքը և արտահայտի սեփական մտքերը,

բ. ունենա ընթերցողական գործունեության կարողություններ, կարդա, հասկանա և վերապատմի պարզ տեքստեր, մանկական գրականության ստեղծագործություններ, ծանոթ լինի բանահյուսությանը:

2) կարողանա հաղորդակցվել առնվազն երկու օտար լեզուներով՝

ա. ունենա որոշակի բառապաշար, ընկալի ուրիշների պարզ խոսքը, օգտագործի պարզ արտահայտություններ՝ առօրյա իրադարձությունները և սեփական անձը նկարագրելու համար,

բ. կարդա, հասկանա և վերապատմի պարզ տեքստեր, ծանոթ լինի լեզվակիր ժողովրդի հեքիաթների, մանկական գրականության պարզ նմուշների,

3) ունենա տարրական գրագիտություն մաթեմատիկայի, թվայնացված տեխնոլոգիաների և բնագիտության ոլորտում՝

ա. տիրապետի տարրական մաթեմատիկայի նշանային համակարգին, կարողանա կատարել թվաբանական գործողություններ բնական թվերով և դրանք կիրառել առօրյա պարզ խնդիրներում, հասկանա և կարողանա օգտագործել ամբողջը և մասը,

բ. ճանաչի որոշ երկրաչափական պատկերներ, ըստ բառային նկարագրության կարողանա ցուցադրել և խմբավորել մարմինները, կատարել պարզագույն գծապատկերներ,

գ. կարողանա կատարել պարզ չափումներ, առօրյայում կիրառվող մեծությունների հաշվումներ, կատարած քայլերի նկարագրություններ, տալ պարզաբանումներ,

դ. ունենա կարողություններ, որոնք հետագայում հիմք կձառայեն ինֆորմատիկայի ոլորտում արդյունավետ ուսուցման համար, կարողանա օգտագործել կենցաղային թվային սարքավորումները,

ե. սիրի բնությունը, պարզ պատկերացում ունենա բնության երևույթների, բուսական և կենդանական աշխարհի մասին,

զ. ճանաչի իր մարմինը և իր առողջության վրա ազդող գործոնները, իմանա հիգիենայի կանոնները,

է. կարողանա իրականացնել բնապահպանական պարզ միջոցառումներ:

4) ունենա ինքնուրույն սովորելու կարողություններ, սովորելու կամք և վստահություն սեփական ուժերի հանդեպ, ունակ լինի՝

ա. դիտելու, նկարագրելու, սովորելու և իր իմացածը ուրիշին հաղորդելու,

բ. դրսևորելու աշխարհաճանաչողության գործուն և առողջ հետաքրքրասիրություն

5) ունենա հասարակական և քաղաքացիական կարողություններ՝

ա. սիրի իր հայրենիքը, ճանաչի և հարգի ՀՀ պետական խորհրդանիշները,

բ. հարգի և ընդունի ընտանեկան ու հասարակական կյանքի նորմերն ու արժեքները,

գ. շրջապատի նկատմամբ ցուցաբերի հարգալից վերաբերմունք, հանդուրժողականություն և բարեկիրթ վարք,

դ. ծանոթ լինի իր երկրի ժողովրդական մշակույթի արժեքներին,

ե. իմանա իր իրավունքներն ու պարտականությունները, պատասխանատու լինի իր

արարքների համար,

զ. իմանա համայնքին իր պատկանելության մասին /դասարան, դպրոց, բակ և այլն/:

6) դրսևորի գեղագիտական ընկալման և գեղարվեստական գործունեության տարրական կարողություններ՝

ա. ունենա երաժշտական, նկարչական, բեմական պարզ հմտություններ և փորձ,

բ. ունենա իր պատկերացումների, բնության և արվեստի մեջ առկա տրամադրությունների արտահայտման տարրական փորձ և կարողություններ,

գ. ունենա միջավայրը ձևավորելու որոշ փորձ և կարողություններ:

7) դրսևորի տարրական աշխատանքային հմտություններ, կենցաղում լինի նախաձեռնող և գործունյա՝

ա. ունենա աշխատանքային որոշ գործիքների և նյութերի մասին պատկերացում, դրանց օգտագործման տարրական հմտություններ,

բ. պատրաստի գեղեցիկ առարկաներ և կարողանա ձևավորել իր միջավայրը,

գ. կարողանա տարբեր նյութերով ու աշխատանքային գործիքներով անվտանգ աշխատել:

8) արժևորի ֆիզիկական կուլտուրայի, սպորտի և առողջ ապրելակերպի դերն ու նշանակությունը, պահպանի անձնական հիգիենայի կանոնները,

ա. կարողանա ինքնուրույն կատարել ընդհանուր զարգացնող ֆիզիկական վարժություններ,

բ. մասնակցի մարզական և ազգային (ավանդական) խաղերին, մրցակիցների նկատմամբ լինի ազնիվ, հարգալից և հանդուրժող,

գ. հասկանա առողջ ապրելակերպի կարևորությունը, իմանա անվտանգ կենսագործունեության կանոններն ու դրանք կիրառի կյանքում:

31. Միջնակարգ կրթության երկրորդ աստիճանի՝ հիմնական դպրոցն ավարտողի պատրաստվածությանը ներկայացվող ընդհանրական ծրագրային պահանջների կատարումն ապահովելու արդյունքում ակնկալվում է, որ հիմնական (միջին) դպրոցի շրջանավարտը պետք է՝

1) լիարժեք հաղորդակցվի հայերենով (ազգային փոքրամասնությունների երեխաները՝ նաև մայրենի լեզվով)՝

ա. ըստ էության ընկալի ուրիշների խոսքը, կարողանա հակիրճ և պարզ արտահայտել սեփական մտքերն ու տեսակետները

բ. կառուցի գրագետ գրավոր և բանավոր խոսք,

գ. հասկանա տարբեր բարդության ծավալուն գրավոր տեքստեր,

դ. գրավոր շարադրի սեփական մտքերն ու կարդացած տեքստերը,

ե. գրի կարճ ռեֆերատներ և զեկուցումներ,

զ. կատարի հանձնարարված գրականության վերլուծություններ ըստ տրված պլանի,

է. ծանոթ լինի գրական ստեղծագործությունների ժանրերին.

2) կարողանա հաղորդակցվել 2 օտար լեզվով՝

ա. տիրապետի հաղորդակցման ավելի բարդ ձևերին,

բ. կարողանա համարժեք ընկալել կենցաղային պարզ իրավիճակները և արձագանքել դրանց,

գ. կարողանա ընթերցել, ընկալել, շարադրել ոչ բարդ տեքստեր,

դ. ծանոթ լինի տարիքին համապատասխան գրական ստեղծագործությունների.

3) ունենա մաթեմատիկական գրագիտություն և ձևավորված լեզվատրամաբանական մտածողություն՝

ա. կարողանա նկատել շրջապատի և առօրյա կյանքի տարբեր երևույթներում և իրադրություններում առկա քանակական ու տարածական առնչությունները, դրանց վերաբերյալ դատողություններ անել, կապեր և օրինաչափություններ բացահայտել, դրանք արտահայտել բառերով ու մաթեմատիկական պայմանանշաններով,

բ. ունենա մեծությունների վերաբերյալ գիտելիքներ և կարողանա դրանք կիրառել գործնական իրադրություններում՝ կատարել անհրաժեշտ չափումներ և հաշվարկներ, հավաքել տվյալներ և դրանց օգնությամբ կազմել աղյուսակներ, դիագրամներ, գրաֆիկներ, օգտագործել տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ,

գ. կարողանա որոշել պնդումների ճշմարիտ կամ կեղծ լինելը, փաստարկված հիմնավորումներ տալ, այլընտրական մոտեցումներ որոնել, վերլուծություններ և ընդհանրացումներ անել,

դ. գիտակցի մաթեմատիկայի նշանակությունը ուսումնական տարբեր բնագավառներում, գործարարության մեջ, արվեստում և մարդկային գործունեության մյուս բնագավառներում.

4) ունենա թվայնացված տեխնոլոգիաների օգտագործման կարողություններ՝
ա. կարողանա աշխատել համակարգչով և համալրող սարքավորումներով,

բ. կարողանա օգտվել ժամանակակից կենցաղային և ուսումնական տեխնիկական միջոցներից,

գ. պահպանի համացանցից օգտվելու էթիկայի կանոնները և համակարգչից օգտվելու հիգիենիկ նորմերը,

դ. կարևորի թվայնացված տեխնոլոգիաների դերն ու նշանակությունը ուսումնական գործընթացում և իր առօրյայում.

5) ունենա ճանաչողական և կիրառական կարողություններ բնական գիտությունների ոլորտում՝
ա. կարևորի բնական գիտությունների դերը և նշանակությունը քաղաքակրթության զարգացման և անձի աշխարհայացքի ձևավորման գործում.

բ. հասկանա ժամանակի և տարածության, նյութի կառուցվածքի և հատկությունների, շարժման և փոխազդեցության, էներգիայի տեսակների և փոխակերպումների ընթացքը, անօրգանական և օրգանական նյութի փոխկապակցվածությունը.

գ. հասկանա օրգանիզմների բազմացման և զարգացման, ժառանգականության, փոփոխականության, օրգանական աշխարհի զարգացման օրինաչափությունները, կենսոլորտի կենսաբանական կայունությունը ապահովող մեխանիզմները, մարդու օրգանիզմի վրա միջավայրի տարբեր գործոնների ազդեցությունը,

դ. դրսևորի ընդհանուր էկոլոգիական գրագիտություն և շրջակա միջավայրի նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունք.

ե. տիրապետի ճանաչողության ընդհանուր մեթոդներին,

զ. կարողանա ծրագրել և իրականացնել փորձեր, գրանցել դիտարկումները, չափումների արդյունքները, դրանք համակարգել, մեկնաբանել, ընդհանրացնել և եզրահանգումներ անել զեկուցում պատրաստել, իր մտքերը, ծրագրերը փաստարկված ներկայացնել լսարանի առաջ,

է. տարբերի գիտական փաստ, օրինաչափություն, օրենք, սկզբունք, տեսություն հասկացությունները,

ը. կարողանա փիլիսոփայական որոշ ընդհանրացումներ անել բնական երևույթների և շրջապատող աշխարհի մասին.

թ. կարողանա օգտվել տեղագրական քարտեզներից, աշխարհագրական տեղեկատվական համակարգերից (GIS) և ժամանակակից տեղորոշման համակարգերից (GPS), կատարել չափումներ,

ժ. հասկանա ինչ է մարդկային կայուն զարգացումը, պահպանել բնական համակարգերի կայունությունը մոլորակի վրա և հատկապես սեփական երկրում.

6) կարողանա ակտիվ ուսումնական գործունեություն իրականացնել, սովորել և սովորեցնել՝
ա. սովորի հնարավորինս ճիշտ գնահատել ինքն իրեն,

բ. ունենա վստահություն սեփական ուժերի և հնարավորությունների հանդեպ,

գ. հանդես բերի առօրյա կյանքում ինքնակազմակերպվելու և ժամանակը արդյունավետ պլանավորելու, ոչ բարդ աշխատանքային գործունեություն ծավալելու կարողություններ,

դ. ունենա սովորելու կամք, յուրացնի սովորելու և այլոց սովորեցնելու հմտություններ,
ե. դրսևորի նորի իմացության և աշխարհաճանաչողության ձգտում, ակտիվ և առողջ հետաքրքրասիրություն:

7) դրսևորի ազգային ու քաղաքացիական գիտակցություն, արժևորի իր երկրի պատմությունն ու մշակույթը, ունակ լինի ապրելու հասարակական համակեցության կանոններով՝

ա. սիրի իր հայրենիքը, արժևորի սեփական ժողովրդի պատմությունը և մշակույթը, իր ազգային ինքնությունը,

բ. իմանա Հայաստանի մշակութային, քաղաքական, իրավական ու տնտեսական հիմքերի և նվաճումների մասին,

գ. իմանա իր իրավունքներն ու պարտականությունները, իրազեկ լինի և հարգի մարդու հիմնական իրավունքները և քաղաքացիական ազատությունները,

դ. կարողանա արտահայտել սեփական կարծիք և ներկայացնել փաստարկներ, կատարել նախագծային-հետազոտական աշխատանքներ,

ե. հարգի ընտանեկան արժեքները, ցուցաբերի հարգալից վերաբերմունք և հանդուրժողականություն ընկերների, շրջապատի մարդկանց նկատմամբ, հասարակական միջավայրում լինի զուսպ և քաղաքավարի,

զ. կարևորի համաշխարհային քաղաքակրթական արժեքները, իրազեկ լինի ազգային և համամարդկային հիմնախնդիրներին,

է. կարևորի իր ակտիվությունը համայնքում և լինի աջակցող, մարդկանց կարիքների նկատմամբ դրսևորի համարժեք վերաբերմունք,

ը. ձգտի բացահայտել իր ներուժը և պատրաստ լինի այն ծառայեցնելու հանրային բարիքի ստեղծմանը:

8) դրսևորի մշակութային ընկալման և արժևորման կարողություններ, ստեղծագործական աշխատանքներ կատարելու ունակություններ և հմտություններ՝

ա. ունենա արվեստի որոշ տեսակների հմտությունների որոշակի մակարդակ և փորձ,

բ. տիրապետի անհատական և խմբային գեղարվեստական գործունեության հմտությունների,

գ. ունենա ձևավորման աշխատանքներ իրականացնելու հմտություններ,

դ. ճանաչի տարբեր ժամանակաշրջաններին և ժողովուրդներին բնորոշ մշակութային արժեքներ,

ե. պատկերացում ունենա Հայաստանի, իր բնակավայրի առավել հայտնի արվեստագետների և նրանց ստեղծագործությունների մասին,

զ. իմանա ազգային-քրիստոնեական և այլ կրոնների մասին,

է. գիտակցի բարոյական նորմերին հետևելու անհրաժեշտությունը, լինի դրանց կրողը.

9) աշխատանքում լինի գործունյա և նախաձեռնող, ունենա՝

ա. դեկորատիվ-կիրառական իրեր պատրաստելու կարողություն,

բ. տարբեր նյութեր զգալու, համեմատելու և մշակելու համապատասխան աշխատանքային գործիքներ ընտրելու ունակություն,

գ. գծագրելու, ոչ բարդ գծագրեր կարդալու ունակություն,

դ. շրջակա միջավայրը, կենցաղը գեղեցիկ ձևավորելու կարողություն ու փորձ,

ե. նոր տեխնոլոգիաները տեխնիկական գործընթացում կիրառելու կարողություն,

զ. ինքնուրույնություն, ստեղծագործական մոտեցում, նախաձեռնողականություն, ձեռներեցություն ցուցաբերելու կամք,

է. անհատական կամ խմբային աշխատանքի նախագծեր կազմելու և իրականացնելու կարողություն,

10) իմանա և կարևորի ֆիզիկական կուլտուրայի, սպորտի, նախնական գինվորական պատրաստության, ամենօրյա մարզումների և առողջ ապրելակերպի դերն ու

նշանակությունը՝

- ա. մասնակցի զանգվածային մարզական միջոցառումների,
- բ. ունենա սեփական մարմինը կոփելու և խնամելու հմտություններ,
- գ. վարի առողջ ապրելակերպ ու զերծ մնա վնասակար սովորություններից,
- դ. զբաղվի անհատական կամ խաղային մարզաձևերով,
- ե. տիրապետի անվտանգ կենսագործունեության և առաջին բուժօգնության կանոններին ու հմտություններին, ծանոթ լինի աղետների ռիսկերի նվազեցման միջոցառումներին,
- զ. կարողանա կողմնորոշվել արտակարգ իրավիճակներում,
- է. դրսևորի հարգալից և հանդուրժող վերաբերմունք մրցակիցների նկատմամբ,

32. Միջնակարգ կրթության երրորդ աստիճանի՝ ավագ դպրոցի շրջանավարտի պատրաստվածությանը ներկայացվող ընդհանրական ծրագրային պահանջների կատարման արդյունքում ակնկալվում է, որ միջնակարգ (ավագ) դպրոցի, վարժարանի շրջանավարտը պետք է՝

1) լիարժեք տիրապետի գրական հայերենին (ազգային փոքրամասնությունների երեխաները՝ նաև մայրենի լեզվին)՝

- ա. խոսի և գրի գրագետ, սեփական մտքերն ու տեսակետներն արտահայտի հակիրճ և դիպուկ,
- բ. հասկանա, բացատրի, վերլուծի և ներկայացնի տարբեր բարդության, ծավալուն գրավոր տեքստեր,
- գ. գրագետ շարադրի կարդացած անձանոթ տեքստերը, համառոտի և ընդարձակի դրանք,
- դ. ինքնուրույն պատրաստի զանազան նյութերի սեղմագրեր, գրի ռեֆերատներ, հետազոտական աշխատանքներ, նախագծեր,
- ե. հանդես գա զեկուցումներով, մասնակցի տարբեր բանավեճերի,
- զ. կատարի ընթերցած գրականության, տարբեր ժանրերի ստեղծագործությունների վերլուծություններ,
- է. գնահատի գեղարվեստական երկի արժանիքները:

2) կարողանա արդյունավետ հաղորդակցվել առնվազն 2 օտար լեզվով՝

- ա. իմանա և օգտագործի լեզվի գործառական ոճերը,
- բ. կարողանա հաղորդակցվել օտար լեզվով ոչ միայն ուսումնական, այլև առօրեական իրավիճակներում,
- գ. ունակ լինի կարդալու և ընկալելու գեղարվեստական և գիտահանրամատչելի գրականություն.

3) ունենա մաթեմատիկական մտածողություն, զարգացած ճանաչողական, կիրառական և ստեղծագործական կարողություններ՝

- ա. տիրապետի մաթեմատիկական հասկացություններին և ընթացակարգերին, կարողանա դրանք կիրառել գործընթացները կամ իրադրությունները մոդելավորելու և խնդիրները լուծելու համար,
- բ. իրականացնի հետազոտական աշխատանք, նկատի օրինաչափություններ, ձևակերպի վարկած, տիրապետի ապացուցման և հերքման եղանակների, կարողանա վերլուծել, հիմնավորել, գնահատել և արժևորել,
- գ. համագործակցի խմբային աշխատանք կատարելիս, բարեկիրթ վերաբերմունք ցուցաբերի այլոց տեսակետների նկատմամբ, տիրապետի աշխատանք կազմակերպելու և պլանավորելու մեթոդներին,
- դ. գնահատի մաթեմատիկայի դերն ու նշանակությունը մարդու և հասարակության կյանքում, արվեստում, տեխնիկայում, երկրի տնտեսական և պաշտպանական համակարգերում.

4) ունենա թվայնացված տեխնոլոգիաների օգտագործման կարողություններ՝

- ա. հասկանա ժամանակակից տեխնոլոգիական և տեխնիկական միջոցների և սարքավորումների աշխատանքի սկզբունքները,

- բ. կարողանա օգտվել համակարգչային տարբեր կիրառական ծրագրերից, ինչպես նաև որոնման համակարգերից՝ տարբերակելով տեղեկատվության առաջնահերթությունները,
- գ. կարողանա կիրառել SS միջոցները՝ մյուս առարկաների ուսումնասիրության ընթացքում,
- դ. կարողանա վարժ օգտվել SS-ի միջոցներից՝ ցուցաբերելով համացանցային տեխնոլոգիաներին տիրապետելու, ստեղծագործելու, հաղորդակցվելու և համագործակցելու կարողություններ ու հմտություններ,
- ե. պահպանի համացանցից օգտվելու էթիկայի կանոնները և համակարգչից օգտվելու հիգիենիկ նորմերը,
- 5) ունենա ճանաչողական և կիրառական կարողություններ բնական գիտությունների ոլորտում՝
- ա. կարևորի բնական գիտությունների դերը և նշանակությունը քաղաքակրթության զարգացման և անձի աշխարհայացքի ձևավորման գործում.
- բ. դրսևորի ընդհանուր էկոլոգիական գրագիտություն և շրջակա միջավայրի նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունք.
- գ. հասկանա Երկիր մոլորակի և Հայաստանի համար համաշխարհայնացման (գլոբալացում) հնարավոր հետևանքները,
- դ. տիրապետի ճանաչողության ընդհանուր մեթոդներին, կատարի ինքնուրույն ուսումնասիրություններ, տեսնի շրջապատում եղած իրերի և երևույթների փոխադարձ կապը,
- ե. կարողանա ծրագրել և իրականացնել փորձեր, գրանցել դիտարկումները, չափումների արդյունքները, դրանք համակարգել, մեկնաբանել, ընդհանրացնել և եզրահանգումներ անել, զեկուցում պատրաստել և իր մտքերը, տեսակետները, ծրագրերը լսարանի առաջ փաստարկված և տրամաբանված ներկայացնել,
- զ. կարողանա օգտվել տեղագրական քարտեզներից, կատարել չափումներ,
- է. կարողանա օգտվել աշխարհագրական տեղեկատվական համակարգերից (GIS) և ժամանակակից տեղորոշման համակարգերից (GPS),
- ը. տարբերի գիտական փաստ, օրինաչափություն, օրենք, սկզբունք, տեսություն հասկացությունները և կարողանա օգտագործել դրանք:
- 6) ունենա նպատակային ուսումնառության կարողություններ, ունակ լինի ոչ միայն սովորել ու սովորեցնել, այլև հմտորեն կիրառել սովորածը՝
- ա. ունենա ինքնաճանաչողության և ինքնագնահատման կարողություններ, ապրի և գործի իր հնարավորություններին համապատասխան՝ միաժամանակ դրսևորելով սովորելու կամք և վստահություն սեփական ուժերի հանդեպ,
- բ. ինքնակազմակերպվի առօրյա կյանքում, իրականացնի ինքնուրույն, անհատական ուսումնական ու աշխատանքային գործունեություն,
- գ. կարողանա իր կողմից յուրացված նյութը կամ գործնական կարողությունները կիրառել կյանքում և փոխանցել ուրիշներին,
- դ. ցուցաբերի առողջ հետաքրքրասիրություն նորի նկատմամբ.
- 7) ունենա ազգային և քաղաքացիական բարձր գիտակցություն, դրսևորի արժանապատիվ, հարգալից և մարդասիրական վարքագիծ ուսումնական գործունեության ընթացքում, ընտանիքում և իր առօրյա կյանքի մյուս ոլորտներում՝
- ա. կարևորի իր ազգային ինքնությունը, գնահատի հայ ժողովրդի և հայոց պետության տեղն ու դերը համաշխարհային պատմության մեջ, պատրաստ լինի իր մասնակցությունը բերելու հայրենիքի հզորացման գործին,
- բ. ունենա պատմական և արդի հասարակական երևույթները ինքնուրույն հետազոտելու, զարգացման նախագծեր կազմելու և ստեղծագործելու կարողություններ,

- գ. հարգի մարդու հիմնարար իրավունքները և քաղաքացիական ազատությունները, լինի իրավագիտակ,
- դ. ունենա ֆինանսական գրագիտություն, կարողանա կողմնորոշվել տնտեսական հարաբերություններում,
- ե. պատասխանատվություն ցուցաբերի առօրյա կյանքում, լինի մարդասեր, հանդուրժողական և հարգալից վերաբերմունք ունենա շրջապատի նկատմամբ, լինի բարեկիրթ, զուսպ և քաղաքավարի,
- զ. լինի ընտանեկան կյանքի արժեքների կրողը, գիտակցի ընտանիք կազմելու կարևորությունը, պատրաստ լինի ընտանեկան կյանքին,
- է. կարողանա համագործակցել ինչպես տարեկիցների, այնպես էլ ծնողների, իրենից մեծերի ու փոքրերի հետ, հարգանք ունենա մեծահասակների հանդեպ, գնահատի և արժևորի նրանց վաստակը,
- ը. մասնակցություն ունենա հանրային կյանքին, կատարի արդյունավետ թիմային աշխատանք, աշխատանքում լինի գործունյա և նախաձեռնող, ունակ լինի համագործակցելու համայնքի անդամների հետ,
- թ. ազատ ու անկաշկանդ արտահայտի սեփական կարծիքը, ունենա ակտիվ, կառուցողական և հանդուրժող քաղաքացիական դիրքորոշում, իր գործունեությունը պլանավորելու հմտություն,
- Ց) ունենա գեղարվեստական գործունեության, գեղագիտական աշխարհընկալման և արժևորման կարողություններ՝
- ա. նախապատրաստի, սկսի, շարունակի և ավարտին հասցնի անհատական և խմբային ստեղծագործական աշխատանքներ և նախագծեր,
- բ. ընկալի գեղագիտության հիմնական հասկացությունների բովանդակությունը,
- գ. ընդհանուր առմամբ պատկերացնի համաշխարհային և ազգային արվեստի պատմությունը, ճանաչի արվեստի մեծ ստեղծագործությունները, տեղեկություններ ունենա մեծ արվեստագետների կյանքի և գործերի մասին,
- դ. պատասխանատու վերաբերմունք ունենա ազգային և համաշխարհային մշակութային արժեքների պահպանման և հաջորդ սերունդներին փոխանցելու հանդեպ,
- ե. տարբերի առավել հայտնի գեղարվեստական ոճեր և ժանրեր, նկարագրի, բնութագրի և համեմատի արվեստի գործեր.
- 9) ունակ լինի աշխատանքային, գործարար և ստեղծագործական ոչ բարդ նախագծեր կազմելու և այն իրականացնելու՝
- ա. արժևորի աշխատանքի դերը անհատի համակողմանի և ներդաշնակ զարգացման գործընթացում,
- բ. ունենա առաջադրանքին համապատասխան շինվածքի ընտրության, նախագծման, պատրաստման և իրացման կարողություններ,
- գ. երկրաչափական կառուցումներ, էսքիզներ կատարելու, ըստ դետալների աքսիոնոմետրիկ պրոյեկցիայի զծագիր կառուցելու հմտություններ,
- դ. ունենա գյուղատնտեսական աշխատանքներ կատարելու կարողություններ և արտադրանքը իրացնելու մասին պատկերացումներ,
- ե. պատկերացում ունենա ձեռնարկչատիրական գործունեության մասին, կարողանա իրականացնել ապրանքի ստեղծման և իրացման ցիկլը՝ ներառելով գնագոյացման, ապրանքը ներկայացնելու, իրացնելու և այլ գործնական խնդիրների լուծումը,
- զ. ունակ լինի իր նախասիրություններին, հետաքրքրություններին և հակումներին համապատասխան մասնագիտություն և աշխատանք ընտրելու, ինքնուրույն տնտեսություն վարելու:

- 10) իմանա և արժևորի ֆիզիկական կուլտուրայի, սպորտի, նախնական զինվորական պատրաստության, ամենօրյա մարզումների և առողջ ապրելակերպի դերն ու նշանակությունը՝
- ա. ակտիվորեն մասնակցի ֆիզիկական դաստիարակության ու նախնական զինվորական պատրաստության պարամունքներին և վարի մարզական կյանք,
 - բ. վարի առողջ և անվտանգ ապրելակերպ, հետևի անհատական հիգիենայի կանոններին,
 - գ. կարողանա ցուցաբերել առաջին բուժօգնություն,
 - դ. ճիշտ կողմնորոշվի արտակարգ իրավիճակներում,
 - ե. ունենա նախազորակոչային պատրաստություն, անհրաժեշտ կարողություններ և հմտություններ,
 - զ. կարևորի քաղաքացիական պաշտպանության և անվտանգ կենսագործունեության հիմունքները ու անհրաժեշտության դեպքում օգնի շրջապատի մարդկանց:

5.2 ՀԱՆՐԱԿՐԹԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅԱՆ ՊԱՐՏԱԴԻՐ ՆՎԱԶԱԳՈՒՅՆԸ

33. Հանրակրթական հիմնական ընդհանուր ծրագրերի բովանդակության պարտադիր նվազագույնը սահմանվում է ըստ կրթական ծրագրերի երեք աստիճանների՝ ուսումնական ինը բնագավառներով:

34. Կրթակարգով սահմանված բովանդակային նվազագույն պահանջները՝ ըստ բնագավառների, կարող են առարկայական համալիր ծրագրերում խորացվել և ընդլայնվել:

35. Ներառական կրթությունն արդյունավետ կազմակերպելու համար մշակվում են կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի կողմից երաշխավորված ձևի անհատական ուսուցման պլաններ (ԱՌԻՊ), որոնցում հանրակրթության ծրագրի բովանդակությունը հարմարեցվում է երեխաների ընկալման և մտավոր գործունեության կարողություններին և առանձնահատկություններին:

36. Տարրական կրթության հանրակրթական ծրագրի (տարրական դպրոց) բովանդակությանը ներկայացվող նվազագույն պահանջները սահմանվում են հիմք ընդունելով տարրական կրթության հիմնական նպատակները: Այն է՝ սովորողի.

- 1) մտավոր, ֆիզիկական, հուզական և կամային որակների համաչափ և ներդաշնակ ձևավորումը,
- 2) լեզվագործունեության ձևավորումը, լեզվամտածողության հիմքերի ստեղծումը,
- 3) գրագիտության, տրամաբանական և ստեղծագործական մտածողության, աշխարհայացքային պատկերացումների համար հիմքերի ստեղծումը.
- 4) հայրենասիրական և մարդասիրական դաստիարակությունը, ազգային գիտակցության և ինքնագիտակցության հիմքերի ձևավորումը,
- 5) աշխատանքային տարրական կարողությունների ձևավորումը.
- 6) բարեկիրթ վարքի և կայուն արժեհամակարգի հիմքերի ձևավորումը.
- 7) բարոյահոգեբանական, գեղագիտական, էկոլոգիական և ֆիզիկական դաստիարակությունը և առողջ ապրելակերպի հիմքերի արմատավորումը.
- 8) միջին դպրոցում ուսումը շարունակելու համար պահանջվող կրթամակարդակի ապահովումը:

37. Տարրական կրթության ծրագրի «Հայոց լեզու, գրականություն» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

- 1) սովորողի կողմից հայոց լեզվի տիրապետման անհրաժեշտության ու առաջնայնության գիտակցմանը,
- 2) հայերենով՝ բանավոր և գրավոր խոսքի միջոցով սեփական մտքերն ու հույզերն արտահայտելու, մարդկանց հետ հաղորդակցվելու, բնության, հասարակության և մարդու մասին նախնական

գիտելիքներ ձեռք բերելու, մանկական գրականությանը հաղորդակից դառնալու, սեփական ստեղծագործական ունակությունները դրսևորելու կարողությունների ձևավորմանը,

3) գեղեցիկը, բարին տեսնելու, ընկալելու և գնահատելու գործում հայերենի դերի արժևորմանը.

37.1 Ծրագիրը պետք է ներառի նախնական, տարրական գիտելիքներ, պատկերացումներ՝

1) ուղղագրական և ուղղախոսական կանոնների,

2) մանկական գեղարվեստական գրականության և բանահյուսության որոշ նմուշների մասին:

38. Տարրական կրթության ծրագրի «Օտար լեզուներ» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

1) օտար լեզվով խոսելու, տարրական շփման պատրաստակամության ապահովմանը,

2) օտար լեզվի բառապաշարի, հնչյունաբանության, քերականության վերաբերյալ տարրական գիտելիքների յուրացմանը,

3) ընտանեկան-կենցաղային և ուսումնական ոլորտներում շփման համար անհրաժեշտ ընթերցանության, ունկնդրման, բանավոր և գրավոր խոսքի կարողությունների ձեռքբերմանը:

38.1 Ծրագիրը պետք է ներառի նախնական, տարրական գիտելիքներ, պատկերացումներ՝

1) օտար լեզվով իր անձը ներկայացնելու և պարզ առօրյա իրադրությունները նկարագրելու,

2) լեզվակիր երկրի ժողովրդի բանահյուսության և երաժշտության որոշ նմուշների մասին:

39.Տարրական կրթության ծրագրի «Մաթեմատիկա» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

1) մաթեմատիկայի և կյանքի միջև առկա կապերի հիման վրա՝ մաթեմատիկական պարզ հասկացություններով աշխատելու և վարժություններ ու խնդիրներ լուծելու միջոցով սովորողի մտավոր ունակությունների զարգացմանը,

2) մտքերը հստակ արտահայտելու, ուրիշի մտքերը հասկանալու, տարբեր իրավիճակներում կողմնորոշվելու կարողությունների ձևավորմանը,

3) սովորողի երևակայությունը և հետաքրքրությունը խթանելուն, հիշողությունը, ուշադրությունը և աշխատասիրությունը զարգացնելուն:

39.1 Ծրագիրը պետք է ներառի պարզագույն գիտելիքներ և պատկերացումներ՝

1) բնական թվերի և դրանց համեմատման,

2) թվաբանական չորս գործողությունների և դրանց հիմնական կանոնների,

3) ամբողջի և նրա մասերի, կանոնավոր կոտորակի,

4) երկրաչափական պարզագույն պատկերների և մարմինների,

5) երկարության, մակերեսի, ծավալի, ժամանակի, արագության, զանգվածի, ջերմաստիճանի, դրանց չափման միավորների և պարզագույն գործիքների,

6) տվյալներ հավաքելու, պարզ աղյուսակներ և դիագրամներ կազմելու եղանակների,

7) պնդումների ճշմարիտ և կեղծ լինելը ստուգելու պարզագույն ձևերի մասին:

40. Տարրական դպրոցի ծրագրի «Ինֆորմատիկա և տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ (SS)» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

1) համակարգչային տարրական հմտությունների ձեռքբերմանը, որոնք անհարաժեշտ են պարզ առաջադրանքներ և գործողություններ կատարելու համար,

40.1 Ծրագիրը պետք է ներառի պարզագույն գիտելիքներ և պատկերացումներ՝

1) թվայնացված պարզագույն սարքավորումների օգտագործման մասին:

41. Տարրական կրթության ծրագրի «Բնություն, բնական գիտություններ» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

1) իր հայրենիքը, նրա բնությունը ճանաչելու ունակ,

2) շրջապատի բնության տարրերի և երևույթների փոխկապակցվածության վերաբերյալ պարզագույն պատկերացումներ ունեցող,

3) մարդկանց և բնության փոխազդեցությունների մասին գաղափար ունեցող, բնության մեջ և կենցաղում պատասխանատու վարքագիծ դրսևորող անձի ձևավորմանը:

41.1 Ծրագիրը պետք է ներառի նախնական, տարրական գիտելիքներ, պատկերացումներ՝

1) բույսերի և կենդանիների, մարդու մարմնի մասերի, զգայարանների, առողջության, առողջ սննդի և միջավայրի,

2) Արեգակի, Լուսնի, Երկիր մոլորակի,

3) մարմինների շարժման, ջերմության, լույսի, ձայնի,

4) մարդու կյանքում բնության դերի, բնության նկատմամբ մարդկանց վերաբերմունքի, իր և մյուսների՝ բնության նկատմամբ ընդունելի վարքագծի, պարտականությունների,

5) Հայաստանի մարզերի, հայրենի բնակավայրի բնության,

6) պարզագույն չափիչ սարքերի, շրջապատում պարզագույն դիտարկումներ անելու, դրանք բանավոր նկարագրելու, մի քանի պարզ գրանցումներ կատարելու,

7) անձնական հիգիենայի, շրջապատում և կենցաղում հանդիպող վտանգավոր նյութերի և սարքերի հետ վարվելու տարրական կանոնների մասին:

42. Տարրական կրթության ծրագրի «Հասարակություն, հասարակական գիտություններ» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

1) մարդու և հասարակության վերաբերյալ նախնական պատկերացումներ ունեցող, սոցիալապես ակտիվ անձի և քաղաքացու ձևավորման հիմքերի ապահովմանը.

2) սովորողի կողմից հայրենիքի նկատմամբ սիրո ամրապնդմանը.

3) հասարակական համակեցության կանոնների կարևորմանը.

4) իր և ուրիշների աշխատանքի, հաջողությունների գնահատմանը.

5) սովորելու ցանկության ամրապնդմանը:

42.1 Ծրագիրը պետք է ներառի նախնական, տարրական գիտելիքներ, պատկերացումներ՝

1) Հայաստանի Հանրապետության պետական դրոշի, զինանշանի և օրհներգի,

2) հայ ժողովրդի անցյալի կարևորագույն իրադարձությունների, նշանավոր գործիչների, մշակութային արժեքների, սովորույթների, ազգային և պետական տոների,

3) հայրենիքի, ընտանիքի, ազգի և հասարակության,

4) մարդկանց լեզվական, ազգային և մշակութային բազմազանության,

5) հայրենի բնակավայրի պատմության և մշակութային հուշարձանների,

6) հասարակական վարքի կանոնների, իր իրավունքների ու պարտականությունների,

7) կյանքում արդարություն, համագործակցություն, բարեկամություն և խաղաղություն հաստատելու անհրաժեշտության մասին:

43. Տարրական կրթության ծրագրի «Արվեստ, հոգևոր մշակույթ» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է սովորողի՝

1) ամբողջական և ներդաշնակ զարգացմանը, մտավոր, հուզական և կամային որակների համաչափ ձևավորմանը.

2) ստեղծագործականության, ինքնուրույնության, երևակայության խթանմանը, պատկերավոր մտածողության զարգացմանը,

3) արվեստի, բնության և շրջապատող աշխարհի գեղեցկության և ներդաշնակության հանդեպ զգայուն վերաբերմունքի ձևավորմանը.

4) հասարակական վայրերում և մշակութային միջոցառումների ժամանակ պատշաճ վարքագծի դրսևորմանը:

43.1 Ծրագիրը պետք է ներառի գործնական կարողություններ և հմտություններ ապահովող նախնական գիտելիքներ, պատկերացումներ՝

1) երաժշտության և կերպարվեստի,

2) սեփական ներաշխարհում, բնության և գրականության մեջ առկա տրամադրությունների արտահայտման ձևերի,

3) գործիքների, պարագաների և նյութերի, դրանց հետ վարվելու տարրական եղանակների,

4) ժողովրդական արվեստի, կենցաղի գեղեցկության ապահովման մշակույթի մասին:

44. Տարրական կրթության ծրագրի «Տեխնոլոգիա (աշխատանքի ուսուցում) և գործարարություն» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

1) բազմակողմանի և ներդաշնակ զարգացած անձի ձևավորմանը նպաստելուն,

2) տարրական աշխատանքային կարողությունների ձևավորելուն,

3) երևակայությունը, տարածական պատկերացումները, կենտրոնացվածությունը, ուշադրությունը, տեսողական հիշողությունը, կամքը զարգացնելուն,

4) պարզագույն կառուցումներ կատարելուն, տեխնիկական ստեղծագործության տարրական ունակություններ ձևավորելուն,

5) տարբեր նյութերի հատկություններին, դրանց մշակման եղանակներին ծանոթանալուն, նյութերը խնայողաբար օգտագործելուն, աշխատանքային գործիքները ճիշտ կիրառելուն,

6) դեկորատիվ-կիրառական բնույթի պարզագույն իրեր պատրաստելու կարողության ձևավորմանը:

44.1 Ծրագիրը պետք է ներառի գործնական կարողություններ և հմտություններ ապահովող նախնական, տարրական գիտելիքներ, պատկերացումներ՝

1) արհեստի տարբեր տեսակների,

2) տարբեր նյութերով գեղարվեստական իրեր պատրաստելու,

3) պարզ դիտարկումներ անելու, առարկաներն ու մասերը համեմատելու և համադրելու,

4) որոշ կենդանիների և բույսերի խնամքի,

5) կենցաղային աշխատանքներում անվտանգության և սանիտարահիգիենիկ պահանջների մասին:

45. Տարրական կրթության ծրագրի «Ֆիզիկական կուլտուրա, ՆՁՊ և անվտանգ կենսագործունեություն» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

1) սեփական մարմնի խնամքին և առողջությանը հետևելուն ու դրա արժևորմանը,

2) առողջ և ռացիոնալ սննդի նկատմամբ դրական վերաբերմունքի ձևավորմանը,

3) պարբերաբար առավոտյան հիգիենիկ մարմնամարզության կատարման պահանջի ձևավորմանը, տարբեր շարժախաղերի ու մարզախաղերի դերի և նշանակության կարևորմանը,

4) թիմային առողջ ոգու ձևավորմանն ու սոցիալականացման գործընթացին նպաստելը,

5) իր կարողություններին համապատասխան ֆիզիկական զարգացմանը,

6) առողջ ապրելակերպի կանոններին տիրապետող, կենցաղային վտանգավոր և արտակարգ իրավիճակներում կողմնորոշվող, հայրենասեր, հայրենիքի պաշտպանությանը պատրաստ արժանապատիվ քաղաքացու ձևավորման հիմքերի ապահովմանը:

45.1 Ծրագիրը պետք է ներառի գործնական կարողություններ և հմտություններ ապահովող գիտելիքներ և պատկերացումներ՝

1) ֆիզիկական վարժությունների, օրվա ռեժիմի և անձնական հիգիենայի պահպանման, առողջապահական կանոնների,

2) անվտանգության ապահովման և արտակարգ իրավիճակներում կողմնորոշվելու,

3) մարզական և ավանդական խաղերի ու դրանց կանոնների,

4) ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի դերի ու նշանակության մասին:

46. Հիմնական կրթության հանրակրթական ծրագրի (միջին դպրոց) բովանդակությանը ներկայացվող նվազագույն պահանջները սահմանվում են հիմք ընդունելով հետևյալ գլխավոր նպատակները: Այն է՝ սովորողի.

- 1) մտավոր, ֆիզիկական, հոգևոր և սոցիալական կարողությունների համակողմանի և ներդաշնակ հետագա զարգացման ապահովումը.
- 2) մտագործունեական կարողությունների զարգացումը, լեզվամտածողության, գրագիտության, տրամաբանության, աշխարհայացքային պատկերացումների հիմքերի ամրապնդումը.
- 3) հայրենասիրության, պետականության, ժողովրդավարության և մարդասիրության ոգով դաստիարակության ապահովումը, մարդու իրավունքների հարգման անհրաժեշտության, ազգային ինքնության գիտակցման ամրապնդումը.
- 4) բարոյահոգեբանական, գեղագիտական, էկոլոգիական ու ֆիզիկական դաստիարակության և առողջ ապրելակերպի հիմքերի ամրապնդումը.
- 5) հայրենիքի պաշտպանությանը մասնակցելու խնդրի կարևորումը և նախնական զինպատրաստության անհրաժեշտության գիտակցումը.
- 6) դրական վարքի ու բարեկիրթ վարվեցողության, կայուն արժեքային համակարգի հիմքերի ձևավորումը.
- 7) արտակարգ իրավիճակներում, բնական և տեխնածին աղետների ու կենցաղային վտանգավոր իրադրության մեջ ճիշտ և արագ կողմնորոշվելու, ուրիշներին անհետաձգելի բժշկական և այլ տեսակի օգնություն ցուցաբերելու հմտությունների ձևավորումը.
- 8) հետագա մասնագիտական կողմնորոշման համար անհրաժեշտ հիմքերի ստեղծումը.
- 9) ավագ դպրոցում ուսումը շարունակելու համար պահանջվող կրթամակարդակի ապահովումը:

47. Միջին դպրոցի ծրագրի «Հայոց լեզու, գրականություն» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

- 1) հայոց լեզվով՝ բանավոր և գրավոր խոսքի միջոցով, սեփական մտքերը, հույզերն արտահայտելու, մարդկանց հետ հաղորդակցվելու, շրջապատող աշխարհը և մարդկանց հասկանալու կարողությունների զարգացմանը.
- 2) գրական-գեղարվեստական ստեղծագործություններին հաղորդակից դառնալուն, ազգային մշակույթը, նախորդ սերունդների ստեղծած հոգևոր արժեքները գնահատելուն.
- 3) գրական երկերից սովորածի, նշանավոր մարդկանց կյանքի օրինակով ինքնակրթության, ինքնադաստիարակության, ինքնակատարելագործման մղելուն, սեփական ստեղծագործական ունակությունները դրսևորելուն և զարգացնելուն.
- 4) Հայաստանի Հանրապետությունում ապրող մյուս ժողովուրդների ազգային լեզուներին և գրական մշակութային արժեքներին ծանոթանալուն.
- 5) հայերենի անաղարտության և դերի պահպանմանը:

47.1 Ծրագիրը պետք է ներառի գիտելիքներ, պատկերացումներ՝

- 1) քերականական հիմնական կանոնների ու օրինաչափությունների, բանավոր և գրավոր խոսք կառուցելու սկզբունքների,
- 2) գրական-գեղարվեստական, գիտահանրամատչելի տեքստերում հանդիպող բառերի նշանակության, հայերենի բառակազմության հիմնական օրինաչափությունների,
- 3) հայ և արտասահմանյան ճանաչված գրողների ու նրանց ստեղծագործությունների, հայ և այլ ազգերի ժողովրդական բանահյուսության հայերեն նմուշների,
- 4) գրական ժանրերի, պատկերավորման միջոցների,
- 5) ինքնուրույն հետազոտական աշխատանքի կազմակերպման մեթոդների, երևակայության և պատկերավոր մտածողության զարգացման մասին:

48. Միջին դպրոցի ծրագրի «Օտար լեզուներ» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

- 1) սովորողի խոսքային ունակությունների զարգացմանը՝ ուսուցման և առօրյա շփման ոլորտներում լեզվի հասարակական գործառույթները արտացոլող մի շարք բաղադրիչների (բանավոր խոսք, ընթերցանություն, ունկնդրում, գրավոր խոսք) ներառմամբ,

2) լսելու ընթացքում սովորողների կողմից տեքստի ընդհանուր բովանդակության ընկալմանը և հասկանալուն,

3) հաղորդակցության, մենախոսության ու երկխոսության կարողությունների զարգացմանը՝ լեզուների կիրառման փոխվող իրավիճակներին և որակական պահանջներին համապատասխան,

4) ընթերցանության համապատասխան առաջադրանքների միջոցով սովորողների մտավոր գործունեության ակտիվացմանը:

48.1 Ծրագիրը պետք է ներառի գիտելիքներ, պատկերացումներ՝

1) օտար լեզվի ուղղագրական և ուղղախոսական կանոնների մասին,

2) սովորողի յուրացման համար նախատեսված բավարար բառապաշար՝ իրեն և միջավայրը ընդհանուր գծերով ներկայացնելու համար,

3) լեզվակիր ժողովրդի հիմնական տոների, հայտնի մարդկանց, գրականության և արվեստի հանրահայտ գործերի մասին:

49. Միջին դպրոցի ծրագրի «Մաթեմատիկա» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

1) մաթեմատիկական հասկացությունների ըմբռնումը խորացնելուն, կյանքի տարբեր իրադրություններում ծագող խնդիրները մոդելավորելու, մաթեմատիկայի լեզվով արտահայտելու և լուծելու կարողությունների զարգացմանը,

2) տրամաբանական մտածողության և տարածական պատկերացումների զարգացմանը, գիտելիքները գործնականում կիրառելու, տարբեր իրադրություններում կողմնորոշվելու, մտքերը հիմնավոր և հստակ արտահայտելու համար անհրաժեշտ կարողությունների ձևավորմանը,

3) ինքնուրույն և նպատակասլաց աշխատելու, խմբում համագործակցելու գիտակցության ձևավորմանը և համարժեք վարքի դրսևորմանը:

49.1. Ծրագիրը պետք է ներառի գիտելիքներ և պատկերացումներ՝

1) բնական, ամբողջ, կոտորակային՝ ներառյալ նաև պարբերական և ոչ պարբերական տասնորդական կոտորակային թվերի, դրանք համեմատելու, գործողություններ կատարելու եղանակների,

2) տոկոսի հասկացության, տոկոս հաշվելու՝ ներառյալ բարդ տոկոս հաշվելու,

3) հանրահաշվական հիմնական հասկացությունների և դրանցով գործողություններ կատարելու, բնական և ամբողջ ցուցիչով աստիճանի, քառակուսի արմատի,

4) հավասարման և անհավասարման, գծային, քառակուսային և ռացիոնալ հավասարումների և անհավասարումների լուծման, համակարգի և համախմբի,

5) ուղիղ և հակադարձ համեմատականությունների, ֆունկցիայի հասկացության, տարրական որոշ ֆունկցիաների պարզագույն հատկությունների և դրանց գրաֆիկների,

6) երկրաչափական սկզբնական հասկացությունների, երկրաչափական պատկերների՝ ներառյալ եռաչափ պատկերները, դրանց հատկությունների, պատկերների հավասարության, նմանության, համաչափության,

7) եռանկյան կողմերի և անկյունների միջև առնչությունների, շրջանագծի, նրա հետ կապված հասկացությունների, շրջանագծի հետ եռանկյան և բազմանկյան կապերի,

8) կոորդինատային հարթության, նրանում կետերի հեռավորության, ուղղի և շրջանագծի հավասարումների, վեկտորի և նրա կիրառությունների,

9) երկարություններ, մակերեսներ և մարմինների ծավալներ հաշվելու,

10) բազմությունների և դրանց միջև գործողությունների, տրամաբանության տարրերի՝ տրամաբանական շաղկապների, մաթեմատիկական ապացուցումների,

11) թվային հաջորդականությունների, վիճակագրական տվյալների, դրանց բնութագրիչների, պատահույթի և դրա հավանականության մասին:

50. Միջին դպրոցի ծրագրի «Ինֆորմատիկա և տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ (SS)» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

- 1) սովորողների՝ խնդիրներ լուծելիս ալգորիթմական մտածողություն դրսևորելուն, հնարավոր իրավիճակները գնահատելուն և լավագույն լուծումներ գտնելուն,
- 2) համակարգչային սարքավորումների հետ հմտորեն աշխատելուն, համացանցի ծառայություններից օգտվելու կարողությունների և հմտությունների զարգացմանը,
- 3) համակարգչային կիրառական ծրագրերով տեղեկույթի մշակմանը, որոնմանը, կուտակմանը և պահպանմանը,
- 4) սովորողների կողմից ժամանակակից աշխարհում SS-ների դերի արժևորմանը,
- 5) համացանցում աշխատելու համընդհանուր ճանաչում ստացած վարվելակերպի և հիգիենայի կանոնների կիրառմանը,
- 6) ինֆորմացիայի առաջնահերթության տարբերակմանը:
- 7) էլետրոնային ինտերակտիվ կրթական գործիքների գործիքաշարից օգտվելու կարողությունների և հմտությունների զարգացմանը,
- 8) ամպային տեխնոլոգիաների միջոցով առցանց կիրառական ծրագրերի հետ աշխատելու և դրանք համացանցում կիսվելու հմտությունների զարգացմանը,
- 9) ստեղնաշարի վրա արագ տեքստ հավաքելու «Կոյր տպում» հնարքի զարգացմանը:

50.1 Ծրագիրը պետք է ներառի գիտելիքներ, պատկերացումներ՝

- 1) տեղեկույթի, նրա հատկությունների, ստացման, մշակման, փոխանցման, պահպանման, օգտագործման և ներկայացման,
- 2) պլանավորման, մոդելավորման և ալգորիթմների կառուցման,
- 3) համակարգչային ծրագրային ապահովման,
- 4) համակարգչով և համալրող սարքավորումների հետ աշխատելու, անվտանգության կանոնները կիրառելու, չկիրառելու դեպքում հնարավոր վտանգների,
- 5) ցանցային և մուլթիմեդիա տեխնոլոգիաների,
- 6) համացանցից օգտվելու էթիկայի կանոնները պահպանելու,
- 7) հեռավար ուսուցման հնարավորությունների,
- 8) որոնման համակարգերից օգտվելու միջոցով՝ ճշգրիտ տեղեկատվություն ձեռքբերելու հնարավորությունների,
- 9) էլետրոնային ինտերակտիվ կրթական գործիքների մասին,
- 10) ամպային տեխնոլոգիաների միջոցով առցանց կիրառական ծրագրերի հետ աշխատելու և դրանք համացանցում կիսվելու հմտությունների մասին,
- 11) ստեղնաշարի վրա արագ տեքստ հավաքելու համար նախատեսված ծրագրերի վերաբերյալ:

51. Միջին դպրոցի ծրագրի «Բնություն, բնական գիտություններ» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

- 1) բնության երևույթները, օրինաչափություններն ու օրենքներն իմացող, գիտելիքներն առօրյա իրավիճակներում կիրառող, բնության ներդաշնակությունը գիտակցող,
- 2) էկոլոգիական հիմնախնդիրների, բնապահպանության գործընթացներում իր և համայնքի դերը գիտակցող անձի ձևավորմանը:

51.1 Ծրագիրը պետք է ներառի գիտելիքներ, պատկերացումներ՝

- 1) բնության մեջ առավել տարածված ֆիզիկական, քիմիական երևույթների, կենսաբանական, աշխարհագրական համակարգերի,
- 2) նյութերի կառուցվածքի, դրանց հիմնական հատկությունների և փոխակերպումների,
- 3) արեգակնային համակարգի, տիեզերական մարմինների, դրանց շարժման,

- 4) մարմինների շարժման և փոխազդեցության, էներգիայի տեսակների և փոխակերպումների,
- 5) կենդանի օրգանիզմների հիմնական հատկանիշների, մարդու օրգանիզմի կառուցվածքի և կենսազործունեության, առողջ ապրելակերպի կանոնների,
- 6) երկրագնդի տարբեր տարածքների, այդ թվում՝ նաև Հայաստանի բնության առանձնահատկությունների,
- 7) երկրագնդի, որպես ամբողջական էկոհամակարգի, բնության համակարգային կառուցվածքի, առանձին համակարգերի ներսում և դրանց միջև կապերի ու փոխազդեցությունների,
- 8) աշխարհի կայուն զարգացման, տնտեսական հիմնախնդիրների և անվտանգության, բնական և մարդկային ռեսուրսների կապի, հնարավոր աղետների, ռիսկերի նվազեցման,
- 9) Հայաստանի Հանրապետության ժողովրդագրական ժամանակակից պատկերի, տնտեսության, բնության հուշարձանների, մարզերի և առանձին բնակավայրերի,
- 10) նյութերի, մարմինների հատկությունների ուսումնասիրման համար անհարժեշտ սարքերի, գործիքների և դրանց օգտագործման մասին:

52. Միջին դպրոցի ծրագրի «Հասարակություն, հասարակական գիտություններ» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

- 1) մարդկային, հասարակական և տնտեսական զարգացման վերաբերյալ աշխարհայացքային պատկերացումներ ունեցող, ժողովրդավարական սկզբունքներով և արժեքներով առաջնորդվող անձի ձևավորմանը,
- 2) ճանաչողական, սոցիալական և անհատական կարողությունների ու հմտությունների տիրապետող, ազգային ու համամարդկային արժեքներ կրող սոցիալապես ակտիվ և պատասխանատու քաղաքացու ձևավորմանը,
- 3) ազգային պատմության և մշակույթի արժևորմանը,
- 4) մարդու՝ որպես սոցիալական բարձրագույն արժեքի դերի ըմբռնմանը,
- 5) կրթվելու, ամբողջ կյանքի ընթացքում ինքնակրթությամբ զբաղվելու կարևորության գիտակցմանը,
- 6) անձնական, հասարակական և ազգային շահերի միասնության, Հայաստանում քաղաքացիական հասարակության կայացման և զարգացման գործում սովորողների ակտիվ մասնակցության նշանակության կարևորմանը,
- 7) մարդկանց միջև հավասարություն, արդարություն, բարեկամություն և խաղաղություն հաստատելու անհրաժեշտության, հասարակության մեջ գենդերային խտրականության բացառման կարևորմանը,
- 8) ժողովուրդների, կրոնների, մարդկանց և նրանց ապրելակերպի միջև գոյություն ունեցող տարբերությունների ընդունմանը, այլ մշակույթների հանդեպ հարգալից վերաբերմունքի դրսևորմանը,
- 9) ազգային գիտակցություն և ինքնագիտակցություն ձևավորելուն:

52.1 Ծրագիրը պետք է ներառի գիտելիքներ, պատկերացումներ՝

- 1) Հայաստանի Հանրապետության հասարակական կյանքի քաղաքական, տնտեսական, սոցիալական և հոգևոր-մշակութային ոլորտների,
- 2) Հայաստանի պատմության տարբեր փուլերի, նշանակալի իրադարձությունների, հայկական մշակույթի և հայազգի նշանավոր գործիչների, օտարազգի հայտնի հայագետների, հայ ժողովրդի նշանավոր բարեկամների,
- 3) համաշխարհային պատմության հիմնական փուլերի, կարևոր իրադարձությունների, համամարդկային արժեքների, նշանավոր գործիչների,
- 4) Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը, պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների,

- 5) Հայաստանի Հանրապետության պատմական հուշարձանների,
- 6) մարդու հիմնարար իրավունքների, ազատությունների ու քաղաքացիական հասարակության,
- 7) հասարակական վարքի նորմերի, կանոնների, համակեցության, հանդուրժողականության և համագործակցության, իրենց իրավունքների ու պարտականությունների,
- 8) հասարակական և բնական երևույթների փոխազդեցության ու փոխկախվածության, աշխարհի միասնականության և բազմազանության,
- 9) ազգային ավանդույթների և հիմնարար արժեքների մասին:

53. Միջին դպրոցի ծրագրի «Արվեստ, հոգևոր մշակույթ» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

- 1) գեղագիտական դաստիարակության շարունակականության ապահովմանը.
- 2) արվեստի տարբեր տեսակներին հաղորդակցմանը, սովորողների բազմակողմանի և ներդաշնակ զարգացմանը.
- 3) երևակայության, ստեղծագործական և վերլուծական մտածողության զարգացմանը, գեղագիտական ճաշակի և բարոյական բարձր չափանիշների ձևավորմանը.
- 4) տարբեր դարաշրջանների արվեստի և հոգևոր մշակույթի հիմնական ձևերի, ոճերի, առավել հայտնի ստեղծագործությունների ճանաչմանը.
- 5) սովորողների մոտ ճաշակի, ինքնուրույնության, աշխատասիրության և հետևողականության ձևավորմանը.

53.1 Ծրագիրը պետք է ներառի գործնական կարողություններ և հմտություններ ապահովող գիտելիքներ և պատկերացումներ՝

- 1) արվեստի տարբեր տեսակների,
- 2) անհատական և խմբային գեղարվեստական գործունեության,
- 3) նախագծային աշխատանքներ կատարելու,
- 4) տարբեր ժամանակաշրջանների, քաղաքակրթությունների և ժողովուրդների համար բնորոշ ոճերի և դրանց վերարտադրման,
- 5) արվեստի առավել հայտնի ստեղծագործությունների, մշակույթի նշանավոր գործիչների,
- 6) ազգային-հոգևոր ավանդույթների, տոների, ծեսերի և բարոյական նորմերի, ազգային մշակույթի զարգացման գործում Հայոց եկեղեցու դերի մասին:

54. Միջին դպրոցի ծրագրի «Տեխնոլոգիա (աշխատանքի ուսուցում) և գործարարություն» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

- 1) աշխատանքի արժևորմանը, աշխատանքի նկատմամբ պատասխանատու և ստեղծագործական վերաբերմունքի ձևավորմանը,
- 2) արհեստի տարբեր տեսակներին, տարբեր նյութերի գեղարվեստական մշակման եղանակներին, տեխնոլոգիաներին և որոշ գործիքներին տիրապետելուն,
- 3) գծագրեր կարդալուն, տեխնիկական գրագիտության տարրերին տիրապետելուն,
- 4) նախաձեռնողականության, գործարար կարողությունների հիմքերի ձևավորմանը,
- 5) ոչ բարդ տեխնոլոգիական մեքենաների աշխատանքի սկզբունքների իմացությանը,
- 6) ինքնուրույն աշխատանքային գործունեության կարողությունների ձևավորմանը:

54.1 Ծրագիրը պետք է ներառի գործնական կարողություններ և հմտություններ ապահովող գիտելիքներ և պատկերացումներ՝

- 1) աշխատանքային գործունեության հիմնական ուղղությունների, տարբեր արհեստների,
- 2) ինքնուրույն ստեղծագործական աշխատանքներ կատարելու՝ նախագծեր կազմելու, պլանավորելու և կազմակերպելու ձևերի,
- 3) ըստ գծագրի կամ սեփական մտահղացման դեկորատիվ-կիրառական բնույթի իրերի պատրաստման,

- 4) զարդանախշեր, գծագրեր, էսքիզներ, գծանկարներ կարդալու կարողությունների,
- 5) շրջակա միջավայրը, կենցաղը գեղեցիկ ձևավորելու, կահավորելու,
- 6) աշխատանքի անվտանգության կանոնների մասին:

55. Միջին դպրոցի ծրագրի «Ֆիզիկական կուլտուրա, ՆՁՊ և անվտանգ կենսագործունեություն» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

- 1) առողջության ամրապնդման և պահպանման, անձի ներդաշնակ զարգացման համար ֆիզիկական վարժությունների, տարբեր մարզաձևերի անհրաժեշտության գիտակցմանը, դրանց տարրերի ակտիվ կիրառմանը:
- 2) սովորողների բարոյականային հատկանիշների, փոխօգնության պատրաստականության ձևավորմանը,
- 3) հայրենիքի պաշտպանությանը պատրաստ, հայրենասեր, արժանապատիվ քաղաքացու դաստիարակմանը,
- 4) առողջ կոլեկտիվի ձևավորմանն ու սոցիալականացման գործընթացի իրականացմանը,
- 5) առողջ և անվտանգ ապրելակերպի կանոններին տիրապետող, արտակարգ իրավիճակ-ներում կողմնորոշվող անհատի ձևավորմանը,
- 6) ընկերասիրության, համագործակցային որակների, թիմային ոգու և դժվարությունների հաղթահարման ունակության ձևավորմանը:

55.1 Ծրագիրը պետք է ներառի գործնական կարողություններ և հմտություններ ապահովող գիտելիքներ և պատկերացումներ՝

- 1) առողջության պահպանման և ամրապնդման, հետագա ուսումնական ու աշխատանքային գործունեության նախապատրաստվելու գործում ֆիզիկական կուլտուրայի, սպորտի, առողջ ապրելակերպի, նախնական զինվորական պատրաստության դերի ու նշանակության,
- 2) անձնական հիգիենայի կանոնների,
- 3) մարմնամարզական, աթլետիկական վարժությունների և տարբեր մարզաձևերի կանոնների ու դրանց կարևորության,
- 4) վտանգավոր իրադրության և արտակարգ իրավիճակների ծագման պատճառների ու հետևանքների, դրանց կանխարգելման, հնարավոր ռիսկերի գնահատման,
- 5) հայոց բանակի պատմական ավանդույթների, Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերի դերի, առանձնահատկությունների և խնդիրների ու դրանց հաղթահարման ուղիների մասին:

56. Միջնակարգ կրթության հանրակրթական ծրագրի (ավագ դպրոց) բովանդակությանը ներկայացվող նվազագույն պահանջները սահմանվում են հիմք ընդունելով հետևյալ գլխավոր նպատակները: Այն է՝ սովորողի.

- 1) հիմնական կրթության հիմքի վրա ձևավորված մտավոր, ֆիզիկական, հոգևոր և սոցիալական կարողությունների հետագա ներդաշնակ զարգացման ապահովումը.
- 2) մտագործունեության, լեզվամտածողության և տրամաբանության հետագա զարգացումը, ինչպես նաև գիտական աշխարհայացքի ընդլայնմանը նպաստելը.
- 3) հայրենասիրության, պետականության և մարդասիրության ոգով շարունակական դաստիարակությունը, ազգային ինքնության և արժանապատվության ամրապնդումը.
- 4) իր հնարավորություններին համապատասխան մասնագիտական կողմնորոշման ունակության զարգացումը և որոշակի աշխատանքային գործունեության համար անհրաժեշտ կարողությունների և հմտությունների ձևավորման ապահովումը.
- 5) ուսման մեջ և առօրյա կյանքում տեղեկատվական տեխնոլոգիաների նվաճումներից օգտվելու կարողության զարգացումը,
- 6) մեղիակրթության կարևորումը և գործնական ուսուցման, նախագծային, հետազոտական աշխատանքի հնարավորությունների ընձեռումը,

7) հասարակական կյանքում և ամենօրյա գործունեության մեջ համապատասխան վարքագծի դրսևորման համար վարվեցողության կուլտուրայի, արժեքային համակարգի ձևավորման ապահովումը.

8) աշխատանքային, բարոյահոգեբանական, գեղագիտական, էկոլոգիական ու ֆիզիկական դաստիարակության շարունակականության ապահովումը և անվտանգ, առողջ ապրելակերպի հմտությունների ամրապնդումը.

9) բնական և տեխնածին աղետների ժամանակ և կենցաղային վտանգավոր իրադրության մեջ, արտակարգ իրավիճակներում ռիսկերի գիտակցումը և դրանց նվազեցման, կանխարգելման կարողությունների զարգացումը, արագ կողմնորոշվելու, ուրիշներին անհետաձգելի օգնություն ցուցաբերելու հմտությունների ձևավորումը.

10) հայրենիքի պաշտպանությանն իր մասնակցությունն ունենալու պատրաստակամության և հետագայում զինծառայության անցնելու կարևորության գիտակցումը.

11) բարձրագույն կամ միջին մասնագիտական կրթություն ստանալու համար պահանջվող կրթական մակարդակի ապահովումը,

12) ամբողջ կյանքի ընթացքում սովորելու պատրաստակամության խրախուսումը:

57. Ավագ դպրոցի ծրագրի «Հայոց լեզու, գրականություն» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

1) հայոց լեզվով՝ բանավոր և գրավոր խոսքի միջոցով, սեփական մտքերը, հույզերն արտահայտելու կարողությունների հետագա զարգացմանը.

2) խոսքի կուլտուրայի և ճարտասանական կարողությունների զարգացմանը.

3) սովորողների կողմից լեզուն որպես մշակութային արժեք կրելու, պահպանելու ու տարածելու անհրաժեշտության կարևորմանը,

4) հայ գրականության՝ որպես ազգային մշակույթի հիմնարար արժեքի, ազգային մտածողության և հոգեբանության բացահայտողի դերի, գրական-գեղարվեստական ստեղծագործություններին ծանոթանալու և հաղորդակցվելու անհրաժեշտության գիտակցմանը.

5) գեղագիտական ճաշակի ամրապնդմանը, Հայաստանում ապրող մյուս ժողովուրդների և համաշխարհային գրական մշակույթի արժեքների ճանաչմանը և գնահատմանը:

57.1 Ծրագիրը պետք է ներառի գիտելիքներ, պատկերացումներ՝

1) բանավոր և գրավոր կապակցված խոսք կառուցելու նրբերանգների, հայոց լեզվի քերականական կառուցվածքի, լեզվաոճական առանձնահատկությունների և ճարտասանական հիմնական սկզբունքների,

2) գրական լեզվի կենսունակ (գործածական) բառապաշարի, հայերենի բառաստեղծման սկզբունքների,

3) հայ և արտասահմանյան դասական ու ժամանակակից գրական երկերի, հայ և այլ ազգերի ժողովրդական բանահյուսության,

4) գրականության պատմության, գրականության տեսության մասին:

58. Ավագ դպրոցի ծրագրի «Օտար լեզուներ» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

1) օտար լեզվով գրավոր և բանավոր հաղորդակցմանը, սովորողի լեզվամշակութային կոմպետենցիայի ձևավորմանը, նրա աշխարհայացքի ընդլայնմանը,

2) Հայաստանը և հայկական մշակութային արժեքները ներկայացնելու կարողությունների ապահովմանը,

3) ուսումնասիրվող լեզվակիր երկրի ժողովրդի լեզվական և մշակութային առանձնահատկությունները հասկանալուն,

4) օտար լեզուների ուսումնասիրման միջառարկայական ինտեգրման, տեքստային և հաղորդակցական ուղղվածության, բազմամակարդակության, մասնագիտական ուղղվածության (մասնագիտության լեզու) սկզբունքների պահպանմանը:

58.1 Ծրագիրը պետք է ներառի գիտելիքներ, պատկերացումներ՝

- 1) լեզվակիր և սեփական երկրի և ժողովրդի պատմության նշանակալի և հետաքրքիր դրվագների,
- 2) հանրամշակութային արժեքների, արժեհամակարգի, ազգային սովորույթների, կենսապայմանների,
- 3) առօրյա կյանքի, միջանձնային հարաբերությունների առանձնահատկությունների, վարվեցողության ընդհանուր կանոնների,
- 4) օտար լեզվով բանավոր և գրավոր կապակցված խոսք կառուցելու կանոնների մասին:

59. Ավագ դպրոցի ծրագրի «Մաթեմատիկա» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

- 1) սովորողի՝ կշռադատված մտածելու, դեդուկտիվ և ինդուկտիվ մտահանգումներ կատարելու, պնդումները հիմնավորելու, երևույթներն ու փաստերը վերլուծելու, կշռադատությունները լեզվական ճշգրիտ ձևերով արտահայտելու կարողությունների զարգացմանը,
- 2) սովորողի կողմից մաթեմատիկական որպես իրական աշխարհը նկարագրելու և գիտական օրինաչափություններ արտահայտելու լեզու գործածելուն, այն որպես համամարդկային մշակույթի բաղկացուցիչ մաս ընկալելուն,
- 3) առօրյա՝ կենսական նշանակության խնդիրները լուծելու, հետագա կրթությունը շարունակելու կամ աշխատանքային գործունեություն իրականացնելու համար անհրաժեշտ գիտելիքների և կարողությունների ձեռքբերմանը:

59.1 Ծրագիրը պետք է ներառի համակարգված գիտելիքներ և պատկերացումներ՝

- 1) թվային համակարգերի և դրանցում գործողությունների ընդլայնման, այդ թվում՝ աստիճան, արմատ, լոգարիթմ հասկացությունների,
- 2) տարրական ֆունկցիաների, դրանք հետազոտելու մեթոդների, գրաֆիկների և դրանց պարզ ձևափոխության,
- 3) մաթեմատիկական անալիզի տարրերի և դրանց պարզ կիրառությունների,
- 4) տարբեր տեսակի հավասարումների, անհավասարումների, համակարգերի և համախմբերի լուծման տարբեր եղանակների,
- 5) տարածաչափական հիմնական հասկացությունների և առնչությունների, բազմանիստերի ու պտտական մարմինների, դրանց հատկությունների, մակերևույթների մակերեսների ու ծավալների հաշվման եղանակների,
- 6) եռաչափ կոորդինատային համակարգի, վեկտորների ու դրանց կիրառությունների,
- 7) մաթեմատիկական վիճակագրության, միացությունների և հավանականության տեսության տարրերի,
- 8) տրամաբանության տարրերի, բազմությունների և տրամաբանական գործողությունների միջև կապերի,
- 9) մտահանգումներ և ապացուցումներ կատարելու եղանակների,
- 10) մաթեմատիկական մտքի զարգացման պատմության որոշ փաստերի մասին:

60. Ավագ դպրոցի ծրագրի «Ինֆորմատիկա և տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ (SS)» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

- 1) խնդիրներ լուծելիս՝ ալգորիթմական մտածողությունը դրսևորելուն, հնարավոր իրավիճակները գնահատելուն և օպտիմալ լուծումներ գտնելուն, տեղեկատվական մոդելներ կառուցելուն և գնահատելուն, տեղեկատվական օբյեկտների և մոդելների հետ հմտորեն աշխատելուն.
- 2) SS-ի ոլորտի իրենց գիտելիքներն առօրյայում օգտագործելու, համացանցից արդյունավետ օգտվելու, SS-ի սարքավորումներ և տեղեկույթի հետ աշխատելու մեթոդներ օգտագործելու

միջոցով մտավոր, ստեղծագործական մոտեցում դրսևորելու համար անհրաժեշտ գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների զարգացմանը.

3) ժամանակակից գիտական աշխարհի ձևավորման և զարգացման գործընթացում տեղեկատվության դերի, հասարակության մեջ տեղեկատվական հոսքերի դերի, տեղեկատվական գործունեության ընթացքում էթիկական և իրավական նորմերը ճանաչելու և կիրառելու անհրաժեշտության գիտակցմանը,

4) տեղեկույթի առաջնահերթության տարբերակմանը,

5) էլետրոնային ինտերակտիվ կրթական գործիքներից օգտվելու միջոցով տեսադասերի, ինտերակտիվ թեստերի, անիմացիոն դասերի ստեղծման կարողությունների և հմտությունների զարգացմանը,

6) ամպային տեխնոլոգիաների միջոցով առցանց կրթության կառավարման գործիքների հետ աշխատելու հմտությունների և դրանք որպես առցանց ֆայլային շտեմարան օգտագործելու հմտությունների զարգացմանը:

7) ճանաչված տեխնոլոգիական կազմակերպությունների կրթական գործիքներին տիրապետելու կարողությունների և հմտությունների զարգացմանը:

60.1 Ավագ դպրոցի ծրագիրը պետք է ներառի գիտելիքներ, պատկերացումներ՝

1) տեղեկույթի «անվտանգ» ստացման, մշակման, փոխանցման, պահպանման, օգտագործման և ներկայացման,

2) պլանավորման, մոդելավորման, հետադարձ կապի, ալգորիթմների կառուցման և հատկությունների,

3) ծրագրավորման սկզբունքների,

4) համակարգչային սարքավորումների միջոցով տեղեկատվության ստեղծման, պահպանման և տարածման,

5) համակարգչային ցանցերի աշխատանքի սկզբունքների,

6) համացանցում և սոցիալական ցանցերում էթիկայի և անվտանգության կանոնները պահպանելու առանձնահատկությունների,

7) հեռավար ուսուցման հնարավորությունների,

8) որոնման համակարգերից օգտվելու միջոցով՝ ճշգրիտ տեղեկատվություն ձեռքբերելու հնարավորությունների,

9) էլետրոնային ինտերակտիվ կրթական գործիքների գործիքաշարից օգտվելու միջոցով տեսադասերի, ինտերակտիվ թեստերի, դասերի ստեղծման մասին,

10) ամպային տեխնոլոգիաների միջոցով առցանց կրթության կառավարման գործիքների և դրանք որպես ֆայլային շտեմարան օգտագործելու մասին,

11) ճանաչված տեխնոլոգիական կազմակերպությունների կրթական գործիքներին տիրապետելու մասին:

61. Ավագ դպրոցի ծրագրի «Բնություն, բնական գիտություններ» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

1) բնության երևույթների մասին համակարգված գիտելիքներ ունեցող, ճանաչողության մեթոդներին տիրապետող և գործնականում դրանք կիրառող, քաղաքակրթության զարգացման գործում բնական գիտությունների դերը կարևորող, մարդու և աշխարհի մասին հետաքրքրասիրություն և հարցասիրություն դրսևորող,

2) կայուն զարգացման անհրաժեշտությունն ըմբռնող, Հայաստանի տնտեսական անվտանգության և զարգացման վրա դրա ազդեցությունը պատկերացնող քաղաքացու ձևավորմանը:

61.1 Ծրագիրը պետք է ներառի հիմնարար գիտելիքներ, պատկերացումներ՝

1) բնության երևույթների ուսումնասիրման տեսական և փորձարարական մեթոդների,

- 2) ֆիզիկական երևույթները նկարագրող հիմնական օրենքների և տեսությունների, տիեզերքի կառուցվածքի և տիեզերական երևույթների,
- 3) նյութի կառուցվածքի և քիմիական փոխակերպումների օրինաչափությունների,
- 4) ընդհանուր կենսաբանական օրինաչափությունների, մարդու վերարտադրողական առողջության,
- 5) երկրագնդի աշխարհագրական թաղանթի և կենսոլորտի կառուցվածքի, զարգացման օրինաչափությունների,
- 6) մարդ-բնություն, բնություն-հասարակության փոխհարաբերությունների, կապերի,
- 7) կայուն զարգացման խնդիրների մասին:

62. Ավագ դպրոցի ծրագրի «Հասարակություն, հասարակական գիտություններ» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

- 1) ազգային և համաշխարհային հիմնախնդիրների, մարդկության և սեփական ազգի պատմության և զարգացման վերաբերյալ համակարգված գիտելիքների տիրապետող,
- 2) պետական մտածողություն և գործելակերպ ունեցող, այդ ոգով ապրելու և ստեղծագործելու կամք դրսևորող,
- 3) հայրենասեր և հայրենիքի պաշտպանությանը պատրաստ, անձնական, խմբային, ազգային և պետական շահերի ներդաշնակության անհրաժեշտությունը գիտակցող,
- 4) իր ժողովրդի հոգևոր ու նյութական արժեքները գնահատելու և պաշտպանելու պատրաստ,
- 5) ընտանիք կազմելու և ազգային ընտանեկան ավանդույթներին ու նորմերին հետևելու կարևորությունը գիտակցող,
- 6) ազգամիջյան և միջազգային հարաբերություններում փոխադարձ հարգանքի, հանդուրժողականության և բարիդրացիության անհրաժեշտությունը կարևորող,
- 7) «կրթություն ամբողջ կյանքի ընթացքում» ելակետային սկզբունքը կարևորող և դրան հետևող,
- 8) ազգային ու համամարդկային արժեքներ կրող մարդու, ժողովրդավարական արժեքներով առաջնորդվող իրավագիտակ քաղաքացու ձևավորմանը:

62.1 Ավագ դպրոցի ծրագիրը պետք է ներառի հիմնարար գիտելիքներ և պատկերացումներ՝

- 1) Հայաստանի և հայ ժողովրդի պատմության և ազգային հիմնախնդիրների,
- 2) հայկական քաղաքակրթության յուրահատկությունների ու ստեղծած արժեքների,
- 3) քաղաքակրթությունների զարգացման պատմական ընթացքի, պատմական տարբեր ժամանակաշրջանների և արդի դարաշրջանում մարդկանց ապրելակերպի, աշխարհընկալման, նպատակադրումների և գործունեության հիմնական տեսակների,
- 4) ճանաչողության գործընթացի փուլերի և մեթոդների, մարդու՝ որպես ճանաչողության օբյեկտի և սուբյեկտի փոխադարձ կապի,
- 5) աշխարհի միասնականության և բազմազանության վերաբերյալ փիլիսոփայական դրույթի և արդի ժամանակաշրջանում դրա դրսևորման,
- 6) ժամանակակից աշխարհի քաղաքական կառուցվածքի, տնտեսական հիմնախնդիրների, Հայաստանի և տարածաշրջանի աշխարհաքաղաքական ու տնտեսական իրավիճակի,
- 7) ժողովրդավարության, մարդու իրավունքների, արդի համամոլորակային հիմնախնդիրների, միջազգային հարաբերությունների առանձնահատկությունների և Հայաստանի համար համաշխարհայնացման (գլոբալացում) հնարավոր հետևանքների,
- 8) ՀՀ Սահմանադրության, օրենքների, հանրային քաղաքականություն իրականացնող մարմինների, իր ժողովրդի և պետության կյանքը կարգավորող իրավական և բարոյական հիմնական նորմերի, ազգային ավանդույթների նշանակության մասին:

63. Ավագ դպրոցի ծրագրի «Արվեստ, հոգևոր մշակույթ» բնագավառը նպատակաուղղված է՝

- 1) սովորողների գեղագիտական դաստիարակության ապահովմանը, միջին դպրոցում

ունեցած փորձի իմաստավորմանը և խորացմանը.

2) սովորողների ինքնաճանաչմանը և ինքնարտահայտմանը, նրանց մտահորիզոնի ընդլայնմանը.

3) ստեղծագործական երևակայության, կերպարային և կոմպոզիցիոն մտածողության, աշխատասիրության զարգացմանը, հետևողական վերաբերմունքի խրախուսմանը,

4) սովորողների մոտ կամային, հուզական և ինտելեկտուալ ոլորտների փոխկապակցմանը և ներդաշնակ զարգացմանը.

5) անհատական և խմբային նախագծային աշխատանքներ կատարելու համար անհրաժեշտ ընդունակությունների զարգացմանը և հմտությունների ձեռքբերմանը.

6) անհատական և հասարակական իդեալների, գեղագիտական բարձր ճաշակի ձևավորմանը,

7) արվեստի պատմության և հոգևոր մշակույթի լույսի ներքո մարդկության և հայրենիքի անցյալի իմաստավորմանը:

63.1 Ծրագիրը պետք է ներառի գիտելիքներ և արժևորման կարողություններ՝

1) արվեստի տարբեր տեսակների, գեղագիտության հիմնական հասկացությունների,

3) հայրենասիրական և մարդասիրական զգացումների, բարոյական կողմնորոշումների, քրիստոնեական էթիկայի և Հայոց եկեղեցու դերի,

4) համաաշխարհային և ազգային արվեստի պատմության, հանրահայտ ստեղծագործությունների, նշանավոր արվեստագետների,

5) գեղարվեստական նախագծերի մշակման ձևերի և աշխատանքի կազմակերպման,

6) ազգային և համաաշխարհային մշակութային արժեքների պահպանման և հաջորդ սերունդներին փոխանցելու մասին:

64. Ավագ դպրոցի ծրագրի «Տեխնոլոգիա (աշխատանքի ուսուցում) և գործարարություն» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

1) սովորողի բազմակողմանի և ներդաշնակ զարգացմանը նպաստելուն,

2) գործարարության համար անհրաժեշտ կարողությունների ձևավորմանը,

3) ձեռք բերված գիտելիքները գործնականում կիրառելուն և սեփական գաղափարներն իրականացնելու ունակության զարգացմանը,

4) նախագծային աշխատանքներ կատարելու հմտությունների ձևավորմանը:

64.1 Ծրագիրը պետք է ներառի գործնական կարողություններ և հմտություններ ապահովող գիտելիքներ և պատկերացումներ՝

1) գործարարության հիմունքների, դրա համար անհրաժեշտ պայմանների, հնարավոր ռիսկերի և դրանց հաղթահարման ուղիների,

2) տնտեսության տարբեր ոլորտներում գործարարության նախագծերի մշակման, աշխատանքային տեխնոլոգիաների և նյութերի ճիշտ ընտրության, գնահատման և իրացման,

3) դիզայնի սկզբունքների մասին:

65. Ավագ դպրոցի ծրագրի «Ֆիզիկական կուլտուրա, ՆԶՊ և անվտանգ կենսագործունեություն» ուսումնական բնագավառը նպատակաուղղված է՝

1) սովորողի առողջության պահպանմանը և ամրապնդմանը,

2) ֆիզիկական ներդաշնակ զարգացման նկատմամբ պատասխանատվություն, ֆիզիկական կուլտուրայով ու սպորտով զբաղվելու մշտական պահանջ ունեցող անձի ձևավորմանը,

3) սովորողի բարոյականային հատկանիշների, համարձակության, ընկերասիրության, հանդուրժողականության, նախաձեռնողականության, թիմային գործունեության որակների զարգացմանը, մարդկանց փոխօգնության հասնելու պատրաստակամության դրսևորումների ապահովմանը,

4) հայրենիքի պաշտպանությանը պատրաստ, ազգային բանակում ծառայելու և հայոց բանակի պատմական ավանդույթները շարունակելու սեփական պարտքը գիտակցող, կարգապահ, ֆիզիկապես առողջ և բազմակողմանի զարգացած շրջանավարտի դաստիարակմանը,

5) արտակարգ իրավիճակներում արագ կողմնորոշվող, աղետների ռիսկերը գիտակցող քաղաքացու ձևավորմանը:

65.1 Ծրագիրը պետք է ներառի գործնական կարողություններ և հմտություններ ապահովող գիտելիքներ և պատկերացումներ՝

1) աշխատանքային գործունեության և զինծառայությանը նախապատրաստման գործում ֆիզիկական կուլտուրայի, սպորտի և առողջ ապրելակերպի նշանակության,

2) անհատական զարգացման և օրգանիզմի հիմնական համակարգերի վերարտադրողական գործառույթների վրա ֆիզիկական պարապմունքների ազդեցության կարևորության,

3) արտակարգ իրավիճակներում գործելու և առաջին բուժօգնություն ցուցաբերելու կանոնների, քաղաքացիական պաշտպանության կազմակերպման,

4) ֆիզիկական վարժությունների, մարզաձևերի,

5) ազգային, օլիմպիական խաղերի և անվանի մարզիկների,

6) հայրենիքի պաշտպանության հիմնահարցերի և նախազորակոչային պատրաստության պահանջների,

7) հայոց ռազմարվեստի պատմության և նվաճումների մասին:

5.3 ՀԵՆՔԱՅԻՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՊԼԱՆՆԵՐԸ

66. Հանրակրթական հիմնական ծրագրերի հենքային ուսումնական պլանը (Աղյուսակ 1) ընդհանուր է հանրակրթական ծրագրեր իրականացնող բոլոր ուսումնական հաստատությունների համար՝ անկախ իրավակազմակերպական ձևից և ենթակայությունից: Այն ներկայացնում է հանրակրթության բովանդակության ընդհանրական կառուցվածքը, ուսումնական բնագավառներին ըստ կրթական աստիճանների հատկացվող ժամաքանակները, սովորողների բեռնվածության նվազագույն և առավելագույն չափերը՝ ըստ կրթական երեք աստիճանների: Հանրակրթական հիմնական ծրագրերի հենքային ուսումնական պլանի հիման վրա մշակվում է հանրակրթական պետական ծրագրերի հենքային ուսումնական պլանը, որտեղ տրվում են ուսումնական բնագավառներին հատկացվող տարեկան ու շաբաթական ժամաքանակները, առարկայացանկը և սովորողների շաբաթական բեռնվածության առավելագույն չափը՝ ըստ երեք աստիճանների և դասարանների:

67. Կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմինը հիմնական ծրագրերի հենքային ուսումնական պլանի և առարկայացանկի ձևավորման սկզբունքների հիման վրա, յուրաքանչյուր ուսումնական տարվա համար երաշխավորում է օրինակելի ուսումնական պլան, որում որոշակիացվում են ուսումնական բնագավառները ներկայացնող առարկաները և դրանց համար ըստ դասարանների նախատեսված ժամաքանակները:

68. Հանրակրթական հիմնական ծրագրի նորմատիվային ծավալը բաշխվում է ըստ ուսումնական տարիների և շաբաթների: Ուսումնական շաբաթների թիվը սահմանվում է՝ 1-ին դասարանի համար՝ առնվազն 30, 2-րդ դասարանի համար՝ առնվազն 32, մյուս դասարանների համար՝ առնվազն 34 շաբաթ: Մեկ ակադեմիական դասաժամի նորմատիվային տևողությունը 45 րոպե է: Անհատական ուսուցման պլանով, տնային կամ հիվանդանոցային պայմաններում անհատական պարապմունքների մեկ դասաժամը հավասարեցվում է երկու ակադեմիական դասաժամի:

	Տարրական դպրոց	Միջին դպրոց	Ավագ դպրոց
Ուսումնական տարիների թիվը	4	5	3
Ծրագրի նորմատիվային ծավալը (դասաժամ)			
նվազագույնը	2940	5100	3060
առավելագույնը	3590	5950	4080
նվազագույնը՝ ըստ ուսումնական բնագավառների՝			
Հայոց լեզու, գրականություն	600	700	300
Օտար լեզուներ	250	600	300
Մաթեմատիկա	450	650	300
Ինֆորմատիկա և ՏՏ	30	150	200
Բնություն, բնական գիտություններ	100	600	400
Հասարակություն, հասարակական գիտություններ	100	400	300
Արվեստ և հոգևոր մշակույթ	250	200	150
Տեխնոլոգիա (աշխատանքի ուսուցում) և գործարարություն	250	100	100
Ֆիզիկական կուլտուրա, ՆԶՊ և անվտանգ կենսագործունեություն	300	400	300
Ընտրողական բաղադրիչ	200	300	250
Պահուստային ժամաքանակ	410-1060	1000-1850	460-1480

69. Տարրական դպրոցում յուրաքանչյուր դասաժամի միջնամասում որոշակի ժամանակ հատկացվում է լիցքաթափող և վերականգնող վարժություններին ու խաղերին՝ կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի մեթոդական ցուցումների համաձայն, կամ 1-2-րդ դասարաններում սահմանվում է 30 րոպեանոց դասաժամ՝ առանձնացված շենքային պայմանների դեպքում: 7-11-րդ դասարաններում երաշխավորվում է վեցօրյա ուսումնական շաբաթ:

70. Հենքային ուսումնական պլանի հիման վրա մշակվում են հանրակրթական պետական և այլընտրանքային ծրագրերի ուսումնական պլանները՝ ամրագրելով առարկայացանկը և առարկաներին հատկացվող շաբաթական (տարեկան) ժամաքանակը և հաստատվում են կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի կողմից: Անհրաժեշտության դեպքում՝ ուսումնական հաստատությունն իրավասու է կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի գիտությամբ վերաբաշխելու առարկաների ուսուցմանը օրինակելի ուսումնական պլանով հատկացված շաբաթական ժամերը՝ պահպանելով տվյալ առարկայի տարեկան ընդհանուր ժամաքանակը:

71. Այլընտրանքային ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունն իրավասու է կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի գիտությամբ վերաբաշխելու առարկաների ուսուցմանը օրինակելի ուսումնական պլանով հատկացված շաբաթական և տարեկան ժամերը՝ պահպանելով տվյալ առարկայի ընդհանուր ժամաքանակը ըստ կրթության աստիճանների:

72. Հանրակրթական պետական ծրագրերի համար սահմանվում են հետևյալ նորմատիվային ծավալները՝

1) տարրական՝ 3268 ժամ և ուսումնական խմբակներ՝ 260 ժամ,

2) հիմնական (միջին դպրոց)՝ 5576 ժամ և ուսումնական խմբակներ՝ 340 ժամ,

3) միջնակարգ (ավագ դպրոց)՝ 3468 ժամ և ուսումնական խմբակներ՝ 204 ժամ:

Պետական ուսումնական հաստատություններում հանրակրթական պետական ծրագրերի իրականացումը՝ նշված ծավալներով ֆինանսավորվում է ՀՀ պետական բյուջեից:

Պետական բյուջեի միջոցներից պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատության նախաձեռնությամբ իրականացվող այլընտրանքային, փորձարարական, հեղինակային և այլ ծրագրերի իրականացումը ֆինանսավորվում և (կամ) համաֆինանսավորվում է կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի կողմից սահմանված կարգով:

73. Հանրակրթական ծրագրերի ուսումնական պլանով (պետական հանրակրթական ծրագրերի դեպքում՝ օրինակելի ուսումնական պլանով) ուսումնական բնագավառը ներկայացնող առարկաներին հատկացված գումարային ժամաքանակը չի կարող պակաս լինել տվյալ ուսումնական բնագավառի համար սահմանված ժամաքանակից:

74. Հենքային ուսումնական պլանով նախատեսված պահուստային ժամաքանակը բաշխվում է հանրակրթական ծրագրի ուսումնական պլանով (պետական հանրակրթական ծրագրերի դեպքում՝ օրինակելի ուսումնական պլանով) սահմանված առարկաների միջև կամ թողնվում է ուսումնական հաստատության տնօրինմանը՝ սահմանելով դրա տնօրինման կարգը:

75. Ուսումնական հաստատությունը ուսումնական տարվա համար հաստատում է տարեկան ուսումնական պլան՝ յուրաքանչյուր հանրակրթական ծրագրի իրականացման համար: Ուսումնական պլանում, անկախ հանրակրթական ծրագրի տեսակից, նախատեսվում է հատկացնել շաբաթական 1-2 ժամ՝ դասղեկական դաստիարակչական աշխատանքի համար, որը դասաժամ չէ և չի կարող հատկացվել որևէ առարկայի կամ դասընթացի:

76. Ուսումնական պլաններում (պետական հանրակրթական ծրագրերի դեպքում՝ օրինակելի ուսումնական պլաններում) փոփոխությունները կատարվում են ըստ անհրաժեշտության, բայց ոչ ուշ, քան նոր ուսումնական տարվա սկզբից առնվազն չորս ամիս առաջ:

77. Հանրակրթական ծրագրի ուսումնական բովանդակությունն արտացոլվում է համալիր առարկայական ծրագրերում: Ծրագրի առարկայացանկն ամրագրվում է հենքային ուսումնական պլանում: Հենքային ուսումնական պլանի և առարկայացանկի ձևավորման հիմքում դրվում են հետևյալ սկզբունքները՝

ա) Հայաստանի զարգացման ռազմավարական նպատակները և առաջնահերթությունները հաշվի առնելը,

բ) սովորողների ուսումնական բեռնվածության կարգավորումը, նրանց առողջ և ներդաշնակ զարգացման համար նպաստավոր կրթական միջավայրի ապահովմանը նպաստելը,

գ) կրթության շարունակականության, հաջորդայնության և ամբողջականության ապահովումը.

դ) սովորողների տարիքային և ընկալման առանձնահատկություններն ու դպրոցի տարբեր աստիճանների և ուսումնական բնագավառների նպատակները հաշվի առնելը,

ե) հանրակրթության գործընթացում սովորողի, ծնողի, համայնքի և դպրոցի շահերի համադրման ապահովումը,

զ) դպրոցի ինքնուրույնությունը հաշվի առնելը,

է) մանկավարժական ժամանակակից մոտեցումների, ուսումնական բնագավառների ու առարկաների ինտեգրման և առանձին դասընթացների ներմուծման արդյունավետ զուգորդումը, ինտեգրման տարբեր մոտեցումների կիրառումը.

ը) տեղեկատվական տեխնոլոգիաների արդյունավետ և անվտանգ ներդրման կարևորումը,

թ) արդի աշխարհում Հայաստանի և հայ ժողովրդի տեղի ու դերի իմացության, նրա ազգային ինքնության և պատմամշակութային արժեքների արտացոլումը,

ժ) սովորողների քաղաքացիական գիտակցության և պատասխանատվության ձևավորումը:

78. Առարկայական ցանկը ձևավորելիս պետք է հաշվի առնել սովորողի զարգացման տարիքային փուլերով պայմանավորված հետևյալ առանձնահատկությունները՝

1) կրտսեր տարիքի սովորողին բնորոշ է շրջապատող աշխարհի, տարբեր առարկաների ու երևույթների ամբողջական, չտարրաբաժանված զգայական և զգացմունքային ընկալումը, մտապատկերային և ստեղծագործական մտածողությունը,

2) ֆիզիկական աճի և մտագործունեական կարողությունների զարգացմանը զուգընթաց միջին դպրոցում մեծանում է սովորողի կողմից համակարգված գիտելիքների տրամաբանական յուրացման հնարավորությունը,

3) ավագ դպրոցում սովորողի հետագա աճին զուգընթաց՝ էմպիրիկ գործունեության, վերացական, տրամաբանական և ստեղծագործական մտածողության արդյունքում նրա գիտակցության մեջ ձևավորվում է աշխարհի ամբողջական գիտական պատկերը՝ աշխարհայացքը:

79. Ելնելով սովորողի զարգացման տարիքային փուլերով պայմանավորված առանձնահատկություններից կրթության բովանդակության առավել ինտեգրումը (միասնացումը) կատարվում է տարրական կրթության աստիճանում և միջին դպրոցի ցածր՝ 5-րդ և 6-րդ դասարաններում: Միջին դպրոցի բարձր դասարաններում և ավագ դպրոցի ընդհանուր հոսքում ուսումնական բնագավառները հիմնականում ներկայացվում են առանձին առարկաների միջոցով:

80. Յուրաքանչյուր ուսումնական բնագավառը ներկայացնող առարկաները և դասընթացները պետք է ամբողջությամբ ներառեն սույն կրթակարգով սահմանված տվյալ բնագավառի բովանդակության պարտադիր նվազագույն պահանջները:

81. Կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմինը կարող է օրինակելի ուսումնական պլանի առարկայացանկում ներառել լրացուցիչ առարկաներ՝ միայն պարտադիր ժամաքանակի սահմաններում:

82. Օրինակելի ուսումնական պլանի ընտրողական բաղադրիչի շրջանակում երաշխավորվող առարկաների, դասընթացների, ինչպես նաև ուսումնական խմբակների ցանկը հաստատում է կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմինը:

83. Ուսումնական հաստատությունը երաշխավորված առարկայացանկից դուրս առարկա կարող է դասավանդել միայն դրա բովանդակության մասնագիտական փորձաքննությունից հետո, որի կարգը հաստատում է կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմինը:

84. Ազգային փոքրամասնությունների դպրոցներում (դասարաններում) օրինակելի ուսումնական պլանի ընտրողական բաղադրիչով նախատեսված ժամաքանակը կարող է տրամադրվել ազգային լեզվի և մշակույթի ուսուցմանը:

85. Հանրակրթական հատուկ և մասնագիտացված պետական ծրագրերի առարկայացանկը մշակում է կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմինը՝ հանրակրթական ընդհանուր պետական ծրագրի առարկայացանկի հիման վրա՝ հաշվի առնելով սովորողների զարգացման առանձնահատկությունները և ծրագրի մասնագիտական ուղղվածությունը:

86. Հանրակրթական պետական ծրագրի հենքային ուսումնական պլանը ներառում է երեք բաղադրիչներ՝ պարտադիր, ընտրողական և լրացուցիչ կրթության.

1) պարտադիր բաղադրիչը ներառում է ուսումնական բնագավառները և դրանց համար ըստ դասարանների նախատեսված ժամաքանակները,

2) ընտրողական բաղադրիչը ներառում է այն ժամաքանակը, որը ուսումնական հաստատության կողմից՝ նրա հնարավորությունների և սովորողների հակումների հիման վրա հատկացվում է ընտրողական առարկաներին,

3) լրացուցիչ կրթության բաղադրիչը հնարավորություն է ընձեռում սովորողի (նրա ծնողի կամ օրինական ներկայացուցչի) կամավոր ընտրությամբ իրականացնել վճարովի լրացուցիչ կրթություն ուսումնական հաստատության կողմից հաստատված ծրագրերով, որոնք չեն կրկնում պարտադիր և ընտրողական բաղադրիչներով իրականացվող ծրագրերը:

4) ուսումնական խմբակների համակազմերը ձևավորվում են դասարանային համակազմերից անկախ՝ տարբիային խմբերով՝ կրտսեր, միջին, ավագ:

87. Ուսումնական պլանի պարտադիր ու ընտրողական բաղադրիչները և ուսումնական խմբակները ֆինանսավորվում են պետական բյուջեից:

88. Հիմնական դպրոցի պետական ծրագրի հենքային ուսումնական պլանը (շաբաթական ժամաքանակով) և դրա պարզաբանումները:

Աղյուսակ 2.

Հիմնական դպրոց	Տարրական դպրոց				Միջին դպրոց					Ընդ.		
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX			I-IX
Ուս. բնագավառ/ դասարան												
Պարտադիր բաղադրիչ												
Հայոց լեզու, գրականութ.	7	6	6	6	6	6	4	4	4	49		
Օտար լեզուներ		3	5	5	5	5	5	5	5	38		
Մաթեմատիկա	4	4	4	4	5	5	5	5	5	41		
Ինֆորմատիկա և SS	1					1	1	1	1	5		
Բնություն, բնական գիտություններ		1	1	1	2	3	8	8	7	31		
Հասարակություն, հասարակական գիտություններ		1	1	1	2	2	3	4	4	18		
Արվեստ, հոգևոր մշակույթ	4	3	3	3	3	3	2	2	2	25		
Տեխնոլոգիա (աշխատանքի ուսուցում) և գործարարություն	2	2	2	2	2	2	1	1	1	15		
Ֆիզիկական կուլտուրա, ՆՁՊ և անվտանգ կենսագործունեություն	3	3	3	3	3	3	3	3	3	27		
Ընտրողական բաղադրիչ												
Ընտրովի առարկաներ		1	2	3	2	2	2	1	2	15		
Ընդամենը	21	24	27	28	30	32	34	34	34	264		
Ուսումնական խմբակներ	2	2	2	2	2	2	2	2	2	18		
Լրացուցիչ կրթական բաղադրիչ												
Նախասիրական պարապմունքներ		2	2	2	2	2	2	2	2	16		

1) Հիմնական դպրոցում ուսումնական բնագավառների համար նախատեսվում են հետևյալ առարկաները՝

ա. «Հայոց լեզու, գրականություն» բնագավառը 1-6-րդ դասարաններում ներկայացվում է ինտեգրված «Հայերեն» առարկայով, 7-9-րդ դասարաններում՝ «Հայոց լեզու» և «Գրականություն» առարկաներով,

բ. «Օտար լեզուներ» բնագավառը ներկայացվում է առնվազն երկու լեզուներ ու, որոնցից մեկը ռուսերենն է: Օտար լեզուներից մեկի դասավանդումն սկսվում է 2-րդ, իսկ մյուսինը՝ 3-րդ դասարանից: Ուսումնական հաստատությունը, անհրաժեշտ պայմանների առկայության դեպքում, կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի թույլտվությամբ՝ օրինակելի ուսումնական պլանի ընտրողական բաղադրիչի շրջանակում կարող է իրականացնել երրորդ օտար լեզվի դասավանդում: Օտար լեզուների ընտրության կարգը և ըստ դասարանների դրանց դասավանդման հերթականությունը սահմանվում են օրինակելի ուսումնական պլանով:

գ. «Մաթեմատիկա» ուսումնական բնագավառը 1-6-րդ դասարաններում ներկայացվում է ինտեգրված «Մաթեմատիկա» առարկայով, իսկ 7-9-րդ դասարաններում՝ «Հանրահաշիվ» և «Երկրաչափություն» առարկաներով,

դ. «Ինֆորմատիկա և SS» բնագավառը ներկայացվում է 1-ին և 6-9-րդ դասարաններում «Ինֆորմատիկա» առարկայով:

ե. «Բնություն, բնական գիտություններ» բնագավառը 2-4-րդ դասարաններում ներկայացվում է ինտեգրված («Հասարակություն, հասարակական գիտություններ» և «Ֆիզիկական կուլտուրա, ՆՁՊ և անվտանգ կենսագործունեություն» բնագավառների հետ) «Ես և աշխարհը» առարկայով, 5-6-րդ դասարաններում ներկայացվում է ինտեգրված «Բնությունը և մարդը (Բնագիտություն)» առարկայով, 7-9-րդ դասարաններում՝ «Ֆիզիկա և աստղագիտություն», «Կենսաբանություն», «Քիմիա», «Աշխարհագրություն» (ներառյալ՝ Հայաստանի աշխարհագրությունը) առարկաներով:

զ. «Հասարակություն, հասարակական գիտություններ» բնագավառը 2-4-րդ դասարաններում ներկայացվում է ինտեգրված («Բնություն, բնական գիտություններ» և «Ֆիզիկական կուլտուրա, ՆՁՊ և անվտանգ կենսագործունեություն» բնագավառների հետ) «Ես և աշխարհը» առարկայով, 5-6-րդ դասարաններում՝ ինտեգրված «Հայաստանը և աշխարհը» առարկայով (այն ներառում է ուսանելի և հետաքրքրաշարժ տեղեկություններ, զրույցներ ու պատմություններ Հայաստանի և աշխարհի տարբեր երկրների պատմամշակութային ժառանգության, հայկական և մյուս քաղաքակրթությունների հանրահայտ նվաճումների մասին և այլն), 7-9-րդ դասարաններում՝ բնագավառը ներկայացվում է «Հայոց պատմություն», «Համաշխարհային պատմություն» առարկաներով, 8-9-րդ դասարաններում՝ ինտեգրված «Հասարակագիտություն» առարկայով:

է. «Արվեստ, հոգևոր մշակույթ» բնագավառը 1-9-րդ դասարաններում ներկայացվում է «Կերպարվեստ» և «Երաժշտություն (նաև «Ազգային երգ ու պար»)» առարկաներով, 5-9-րդ դասարաններում՝ «Հայոց եկեղեցի և մշակույթ» առարկայով:

ը. «Տեխնոլոգիա (աշխատանքի ուսուցում) և գործարարություն» բնագավառը 1-9-րդ դասարաններում ներկայացվում է «Տեխնոլոգիաներ և աշխատանք» առարկայով:

թ. «Ֆիզիկական կուլտուրա, ՆՁՊ և անվտանգ կենսագործունեություն» բնագավառը 1-9-րդ դասարաններում ներկայացվում է «Ֆիզիկական կուլտուրա» առարկայով, 2-4-րդ դասարաններում՝ ինտեգրված («Հասարակություն, հասարակական գիտություններ» և «Բնություն, բնական գիտություններ» բնագավառների հետ) «Ես և աշխարհը» առարկայով, 2-4-րդ դասարաններում՝ «Շախմատ» առարկայով, 8-9-րդ դասարաններում՝ «Առողջ ապրելակերպ» դասընթացով, իսկ 8-9-րդ դասարաններում՝ նաև «Նախնական զինվորական պատրաստություն» առարկայով: «Առողջ

ապրելակերպ» դասընթացի անցկացման կարգը և ժամկետը սահմանվում են օրինակելի ուսպլանով:

2) Հիմնական դպրոցում կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի սահմանած կարգով ընտրողական բաղադրիչի ժամերը կարող են հատկացվել երաշխավորված առարկաների ցանկում ընդգրկված, ինչպես նաև պարտադիր բաղադրիչով նախատեսված առարկաներին:

89. Ավագ դպրոցի հենքային ուսումնական պլանը (շաբաթական ժամաքանակով) և դրա պարզաբանումները ներկայացվում են երկու տարբերակներով՝ որոնցից առաջինը նախատեսված է հանրակրթական ընդհանուր ծրագիր իրականացնող միջնակարգ դպրոցի երրորդ աստիճանի համար, եկրորդը՝ առանձին գործող ավագ դպրոցի համար.

1. Առաջին տարբերակ. Աղյուսակ 3.1

Ավագ դպրոց	Դասարաններ			Ընդ.	
	X	XI	XII		
Ուսումնական բնագավառ/ դասարան	X	XI	XII	X-XII	
Պարտադիր բաղադրիչ					
Հայոցլեզու, գրականություն	4	4	4	12	
Օտարլեզուներ	4	4	4	12	
Մաթեմատիկա	4	4	4	12	
Ինֆորմատիկա և SS	2	2	1	5	
Բնություն, բնական գիտություններ	6	6	6	18	
Հասարակություն, հասարակական գիտություններ	5	5	4	14	
Արվեստ, հոգևոր մշակույթ	2	2	1	5	
Տեխնոլոգիա (աշխատանքի ուսուցում) և գործարարություն	2	1	1	4	
Ֆիզիկական կուլտուրա, ՆՁՊ և անվտանգ կենսագործունեություն	3	3	3	9	
Ընտրողական բաղադրիչ					
Ընտրովի առարկաներ	2	3	6	11	
Ընդամենը	34	34	34	102	
Ուսումնական խմբակներ	2	2	2	6	
Լրացուցիչ կրթության բաղադրիչ					
Նախասիրական պարապմունքներ	3	3	3	9	

2. Ավագ դպրոցի հենքային ուսումնական պլանի առաջին տարբերակի պարզաբանումներ.

1) Կրթության ժամանակակից հարացույցից և արդի հասարակության զարգացման պահանջներից ելնելով՝ ավագ դպրոցը պետք է կառուցվի առկա կրթական կոմպետենցիաների ընդլայնման,

խորացման և ազատ ընտրության սկզբունքի կիրառման հիման վրա, ինչը ենթադրում է երեխայակենտրոն մոտեցում և նշանակում է՝

ա. բազմակողմանիորեն և ներդաշնակ զարգացած անհատի ձևավորման համար անհրաժեշտ պարտադիր նվազագույն ժամաքանակ՝ ըստ 9 ուսումնական բնագավառների,

բ. ընտրողական բաղադրիչի բազմազանություն և ճկունություն՝ հաշվի առնելով սովորողի տարիքային առանձնահատկությունները, հնարավորությունները, կարիքներն ու նախասիրությունները,

գ. դպրոցի համար լայն ընտրության հնարավորություն՝ ելնելով դպրոցի, ծնողների և համայնքի առանձնահատկություններից, հնարավորություններից ու կարիքներից,

դ. ուսումնական գործունեության ուղղվածություն՝ հետազոտական, ստեղծագործական և գործնական նախագծերի ոլորտ, որի համար պետք է նպատակային օգտագործվի նաև ընտրողական բաղադրիչը,

ե. պարտադիր և կամընտրական առարկաների նվազագույն քանակ, որի ցուցանիշները ապագայում կարող են հաշվի առնվել նաև մասնագիտական կրթության ոլորտում:

2) Ընտրողական բաղադրիչի կամընտրական առարկաների նվազագույն թիվը երեքն է: Ընտրությունը կատարվում է սովորողի կողմից՝ դպրոցի առկա հնարավորությունների հիման վրա:

3) Ավագ դպրոցում ուսումնական բնագավառների համար երաշխավորվում են հետևյալ առարկաները՝

ա. «Հայոց լեզու, գրականություն» բնագավառը ներկայացվում է «Հայոց լեզու» և «Գրականություն» առարկաներով,

բ. «Օտար լեզուներ» բնագավառը ներկայացվում է երկու օտար լեզուներով, որոնցից մեկը ռուսերենն է, ընդ որում օտար լեզուների ուսուցումը առավելապես ծառայելու է սովորողների նախամասնագիտական կողմնորոշումներին,

գ. «Մաթեմատիկա» ուսումնական բնագավառը ներկայացվում է «Հանրահաշիվ» և «Երկրաչափություն» առարկաներով. հանրահաշիվ բովանդակության մեջ ներառվում են նաև գիտելիքներ մաթեմատիկական անալիզի, վիճակագրության և հավանականությունների տեսության տարրերի մասին,

դ. «Ինֆորմատիկա և SS» բնագավառը ներկայացվում է «Ինֆորմատիկա» առարկայով,

ե. «Բնություն, բնական գիտություններ» բնագավառը ներկայացվում է կամ «Բնական գիտություններ» ինտեգրված առարկայով, կամ «Ֆիզիկա և աստղագիտություն», «Կենսաբանություն», «Քիմիա», «Աշխարհագրություն» առարկաներով: Բնագավառի բոլոր առարկաների բովանդակության մեջ ներառվում են նաև գիտելիքներ էկոլոգիայի մասին:

գ. «Հասարակություն, հասարակական գիտություններ» բնագավառը ներկայացվում է «Հայոց պատմություն», «Համաշխարհային պատմություն» և «Հասարակագիտություն» առարկաներով,

է. «Արվեստ, հոգևոր մշակույթ» բնագավառը 10-12-րդ դասարանում ներկայացվում է «Արվեստի պատմություն և գեղագիտություն» (կարող է ներառել նաև արվեստի որևէ տեսակի գործնական դասընթաց), 10-րդ դասարանում՝ «Բարոյագիտություն» և 11-րդ դասարանում՝ «Ազգային մշակույթը և Հայոց եկեղեցին» առարկաներով:

ը. «Տեխնոլոգիա (աշխատանքի ուսուցում) և գործարարություն» բնագավառը 10-12-րդ դասարաններում ներկայացվում է «Աշխատանք և գործարարություն» առարկայով:

թ. «Ֆիզիկական կուլտուրա, ՆՁՊ և անվտանգ կենսագործունեություն» բնագավառը ներկայացվում է «Ֆիզիկական կուլտուրա», «Նախնական զինվորական պատրաստություն» առարկաներով և «Քաղաքացիական պաշտպանություն» և «Առողջ ապրելակերպ» դասընթացներով: «Քաղաքացիական պաշտպանություն» դասընթացը ներառվում է ՆՁՊ

ծրագրում: «Առողջ ապրելակերպ» դասընթացի անցկացման կարգը և ժամկետը սահմանվում են օրինակելի ուսպլանով:

4) 12-րդ դասարանի երկրորդ կիսամյակում ամբողջ ժամաքանակը, բացի «Ֆիզիկական կուլտուրա, ՆՁՊ և անվտանգ կենսագործունեություն» բնագավառին հատկացված ժամաքանակից, տրամադրվում է քննական առարկաների ուսումնական նյութի կրկնությանը, խմբային և անհատական խորհրդատվությունների կազմակերպմանը, քննությունների նախապատրաստմանը:

2. Երկրորդ տարբերակ. Աղյուսակ 3.2

Ավագ դպրոց	Դասարաններ				
	X	XI	XII	Ընդ.	
Ուսումնական բնագավառ/ դասարան					
Պարտադիր բաղադրիչ					
Հայոց լեզու, գրականություն	3	3	2	8	
Օտար լեզուներ	3	3	2	8	
Մաթեմատիկա	3	3	2	8	
Ինֆորմատիկա և ՏՏ	2	2	1	5	
Բնություն, բնական գիտություններ	3	3	2	8	
Հասարակություն, հասարակական գիտություններ	3	3	2	8	
Արվեստ, հոգևոր մշակույթ	2	2	1	5	
Տեխնոլոգիա (աշխատանքի ուսուցում) և գործարարություն	1	1	1	3	
Ֆիզիկական կուլտուրա, ՆՁՊ և անվտանգ կենսագործունեություն	3	3	3	9	
Ընտրողական բաղադրիչ					
Ընտրովի առարկաներ	11	11	18	40	
Ընդամենը	34	34	34	102	
Ուսումնական խմբակներ	2	2	2	6	
Լրացուցիչ կրթության բաղադրիչ					
Նախասիրական պարապմունքներ	3	3	3	9	

4. Ավագ դպրոցի հենքային ուսումնական պլանի երկրորդ տարբերակի պարզաբանումներ.

1) Կրթության զարգացման հիմնախնդիրներից ելնելով և հաշվի առնելով կրթական կոմպետենցիաների ընդլայնման, խորացման և ազատ ընտրության սկզբունքի կիրառման

անհրաժեշտությունը, հիմք ընդունելով <<կրթություն կյանքի համար>> սկզբունքը՝ ուսպլանի երկրորդ տարբերակում.

ա. սահմանվում է բազմակողմանիորեն և ներդաշնակ զարգացած անհատի ձևավորման համար անհրաժեշտ պարտադիր նվազագույն ժամաքանակ՝ ըստ 9 ուսումնական բնագավառների,

բ. նախատեսվում է ընտրողական բաղադրիչի մեծ առարկայացանկ՝ հաշվի առնելով սովորողի տարիքային առանձնահատկությունները, հնարավորությունները, կարիքներն ու նախասիրությունները,

գ. ընձեռվում է դպրոցի համար լայն ընտրության հնարավորություն՝ ելնելով դպրոցի և համայնքի նախընտրությունից, առանձնահատկություններից, հնարավորություններից ու կարիքներից,

դ. ապահովվում է ուսումնական ծանրաբեռնվածության կենտրոնի տեղափոխումը դեպի հետազոտական, ստեղծագործական և գործնական նախագծերի ոլորտ, որի համար պետք է օգտագործվի ընտրողական բաղադրիչը,

ե. նախատեսվում է պարտադիր և կամընտրական առարկաների պարտադիր նվազագույն քանակ, որը ապագայում կարող է հաշվի առնվել նաև բարձրագույն կրթության ոլորտում,

զ. սահմանվում է «ընտրողական բաղադրիչի» կամընտրական առարկաների նվազագույն քանակ՝ 3 առարկա, որոնց ընտրությունը կատարվում է սովորողի կողմից՝ դպրոցի առկա հնարավորությունների հիման վրա: Ամեն տարվա համար ընտրությունը կատարվում է նորից, ընդ որում՝ ընտրված առարկայացանկը կարող է ամբողջությամբ փոխվել,

է. «Ընտրողական բաղադրիչի» կամընտրական առարկաների բովանդակության համապատասխանության դեպքերում դասընթացների ժամաքանակը և սովորողների ցուցաբերած արդյունքները վերաձվում են որոշակի միավորների, որոնք հետագայում կարող են հաշվի առնվել բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում:

2) ուսպլանով նախատեսվում են հետևյալ առարկաները՝

ա. «Հայոց լեզու, գրականություն» բնագավառը ներկայացվում է «Հայոց լեզու» և «Գրականություն» պարտադիր առարկաներով,

բ. «Օտար լեզուներ» բնագավառը ներկայացվում է երկու՝ մեկ պարտադիր և մեկ կամընտրական, օտար լեզուներով, որոնցից մեկը ռուսերենն է,

գ. «Մաթեմատիկա» ուսումնական բնագավառը ներկայացվում է «Երկրաչափություն» և «Հանրահաշիվ» պարտադիր առարկաներով. հանրահաշիվի բովանդակության մեջ ներառվում են նաև գիտելիքներ մաթեմատիկական անալիզի, վիճակագրության և հավանականությունների տեսության տարրերի մասին,

դ. «Ինֆորմատիկա և ՏՀՏ» բնագավառը ներկայացվում է «Ինֆորմատիկա» առարկայով,

ե. «Բնություն և բնական գիտություններ» բնագավառը ներկայացվում է պարտադիր «Բնագիտություն» ինտեգրված առարկայով և կամընտրական «Ֆիզիկա», «Աստղագիտություն», «Կենսաբանություն», «Քիմիա», «Աշխարհագրություն» և «Էկոլոգիա» առարկաներով:

զ. «Հասարակություն և հասարակական գիտություններ» բնագավառը ներկայացվում է «Հայոց պատմություն» և «Հասարակագիտություն» պարտադիր առարկաներով և «Համաշխարհային պատմություն» կամընտրական առարկայով,

է. «Արվեստ, հոգևոր մշակույթ» բնագավառը ներկայացվում է 10-12-րդ դասարաններում՝ «Արվեստի պատմություն և գեղագիտություն» (որը կարող է ներառել նաև արվեստի որևէ տեսակի գործնական դասընթաց) և 11-րդ դասարանում «Հայոց եկեղեցի և մշակույթ» պարտադիր առարկաներով,

ը. «Տեխնոլոգիա (աշխատանքի ուսուցում) և գործարարություն» բնագավառը ներկայացվում է «Աշխատանք և ձեռներեցություն» պարտադիր առարկայով,

թ. «Ֆիզիկական կուլտուրա և անվտանգ կենսագործունեություն» բնագավառը ներկայացվում է «Ֆիզիկական կուլտուրա» և «Նախնական գինվորական պատրաստություն» պարտադիր առարկաներով:

3) Հոսքային ուսուցում և(կամ) մասնագիտացված ծրագրեր իրականացնող հաստատություններում ընտրողական բաղադրիչով նախատեսված ժամաքանակը հատկացվում է հիմնականում տվյալ հոսքի ծրագրի համար առաջնային համարվող առարկաներին:

4) Ընդհանուր հոսքի 10-11-րդ դասարաններում ընտրողական բաղադրիչի ժամաքանակից առնվազն 1-ական ժամ հատկացվում է «Հայոց լեզու, գրականություն», «Մաթեմատիկա» և «Հասարակություն, հասարակական գիտություններ» բնագավառներին և առնվազն 3 ժամ՝ «Բնություն, բնական գիտություններ» բնագավառին:

5.4. ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ

90. Գնահատումն ուսումնական գործունեության որակի, ուսուցման և դաստիարակության գործընթացի և արդյունքների նկարագրության, բնութագրման, հայտորոշման և մշտադիտարկման միջոց է: Կրթության ժամանակակից երեխայակենտրոն խթանող, զարգացնող ուղղվածություն ունեցող հարացույցի հիման վրա ձևավորվում է գնահատման մոտիվացիոն բնույթը և դրանից բխող հիմնական նպատակները, սկզբունքները և գործառույթները, որոնք սահմանվում են կրթակարգով:

91. Գնահատման բոլոր ձևերնու տեսակները նպատակ ունեն.

ա. խթանելու սովորողի զարգացումը՝ թե՛ գնահատման անմիջական ազդեցությամբ, թե՛ դրանից արվող մանկավարժական հետևությունների և քայլերի միջոցով,

բ. արձանագրելու սովորողի առաջընթացը կամ դժվարությունները՝ իր հնարավորությունների համեմատ, առանց մյուս սովորողների հետ համեմատելու,

գ. անհատականացնելու ուսուցման և դաստիարակության արդյունքների բացահայտման ընթացքը, խրախուսել սովորողի ցուցաբերած իմացությունը,

դ. սովորողի և ծնողի համար արտացոլելու առկա հաջողություններն ու խնդիրները և ձևավորելու սովորողի մոտ անաչառ ինքնաճանաչման ձգտումն ու դրա համար անհրաժեշտ՝ ինքնագնահատման ընդունակությունը,

ե. նպաստելու սովորողի՝ սեփական ուժերի նկատմամբ վստահության ձեռքբերմանն ու ամրապնդմանը, վախի հաղթահարմանը, դասարանում և դպրոցում դրական և համագործակցային մթնոլորտի հաստատմանը,

զ. ապահովելու զարգացման հավասար պայմաններ բոլոր սովորողների համար՝ անկախ անհատական առանձնահատկություններից, ընդունակություններից և սոցիալական վիճակից,

է. ապահովելու երջանիկ և առողջ մանկության համար կարևոր նախադրյալները՝ դրական տեսանկյունից նկատված և գնահատված լինելու երեխայի բնական ձգտումն ու իրավունքը և ուրախությամբ, հաճույքով սովորելու ցանկությունը,

ը. օգնելու դպրոցին, ուսուցչին և սովորողին՝ սեփական աշխատանքի գնահատման և բարելավման, ստեղծագործաբար վերաբերվելու հարցում,

թ. որոշելու սովորողի գիտելիքների, կարողությունների ու հմտությունների մակարդակի համապատասխանության աստիճանը ակնկալվող վերջնարդյունքներին, խթանելու սովորելու ձգտումը՝ դեպի ավելին հասնելու, կրթության որակը բարելավելու:

92. Սույն կրթակարգի համաձայն գնահատումն իրականացվում է ուսումնառության ընթացքում (ընթացիկ), կիսամյակի և ուսումնական տարվա ավարտին (ամփոփիչ) և հանրակրթական ծրագրի յուրաքանչյուր աստիճանի ավարտին (ամփոփիչ ատեստավորում): 12-րդ դասարանում՝ ամփոփիչ

ատեստավորումը (ավարտական քննությունը) իրականացվում է սովորողի ցանկությամբ՝ առաջին կիսամյակի ավարտին, երբ յուրացվել է ամբողջ ծրագրային նյութը, կամ ուսումնական տարվա ավարտին՝ ուսումնական նյութի կրկնությունները հետո:

93. Սովորողների գնահատման, դասարանից դասարան փոխադրման և ամփոփիչ ատեստավորման՝ պետական ավարտական և միասնական քննությունների անցկացման կարգը, ժամանակացույցը և ընթացակարգերը սահմանում է կրթության պետական լիազորված մարմինը՝ ելնելով սույն կրթակարգի հետևյալ դրույթներից.

1. Ընթացիկ և ամփոփիչ գնահատումներն իրականացվում են տվյալ ուսումնական հաստատության ուսուցչի կողմից՝ ըստ ուսումնական առարկաների, և գրանցվում են դասամատյանում:

2. Իրականացվում է ուսուցանող և միավորային գնահատում, որի ժամանակ կիրառվում է 10-միավորային սանդղակ: Այլընտրանքային հանրակրթական ծրագրերում կարող է կիրառվել ընթացիկ գնահատման այլ համակարգ:

3. Գնահատման ձևերն ընտրում է հանրակրթական ուսումնական հաստատությունը՝ կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի երաշխավորություններին համապատասխան:

4. Ընթացիկ և ամփոփիչ գնահատման արդյունքների մասին ուսումնական հաստատությունը պարբերաբար տեղեկացնում է սովորողի ծնողին (նրա օրինական ներկայացուցչին):

5. Տարրական կրթության աստիճանում ընթացիկ գնահատումը կատարվում է բնութագրման միջոցով, որպես ուսուցանող գնահատում, միավորային գնահատում իրականացվում է միայն 4-րդ դասարանի երկրորդ կիսամյակում՝ 10 միավորային սանդղակով: Որպես տարեկան ամփոփիչ գնահատական կազմվում է կրթության լիազորված մարմնի ցուցումներին համապատասխան յուրաքանչյուր սովորողի ուսումնական առաջադիմության ազատ ոճով գրված բնութագիրը՝ շեշտը դնելով երեխայի հաջողությունների վրա:

6. Միավորային գնահատման դեպքում դրական գնահատականի շեմ չի սահմանվում՝ բոլոր թվանշանները դրական են համարվում: Կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի որոշմամբ կարող է աստիճանաբար բնութագրական գնահատում կիրառվել նաև 4-րդ դասարանի երկրորդ կիսամյակում, 5-8-րդ դասարաններում և 9-րդ դասարանի առաջին կիսամյակում:

7. Ավագ դպրոցի 10-11-րդ դասարաններում կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի սահմանած կարգով և ժամանակացույցի համաձայն ուսումնական հաստատություններում անցկացվում է արտաքին ընթացիկ գնահատում, որի, ինչպես նաև պետական ամփոփիչ ատեստավորման նպատակն է գնահատել սովորողի կողմից առարկայական համալիր ծրագրերի յուրացման մակարդակը:

8. Պետական ամփոփիչ ատեստավորումն իրականացվում է ուսումնական առարկաների տարեկան գնահատականների և ավարտական քննությունների արդյունքներով: Պետական ամփոփիչ ատեստավորման արդյունքները գրանցվում են ավարտական փաստաթղթում:

9. Տարրական դպրոցում քննություններ չեն անցկացվում: Հիմնական և ավագ դպրոցի ավարտական քննությունների ցանկը և ժամանակացույցը սահմանում է կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմինը՝ կիրառելով շրջանավարտի ստեղծագործական ունակությունների մակարդակի բացահայտման ուղղված՝ գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ստուգման ձևեր:

10. Ավարտական քննությունների ժամանակ սովորողին գնահատելիս կարող են կիրառվել գնահատման այլ սանդղակներ որոնք փաստաթղթերում բերվում են 10-միավորային համակարգի: Միավորային տարբեր համակարգերի համարժեքությունը սահմանվում է կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի կողմից:

94. Գնահատման համակարգի բարելավման և համապատասխան որոշումների կայացման նպատակով, 12-ամյա պարտադիր կրթության և համընդհանուր ներառական կրթության անցման

գործընթացի շրջանակներում կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի կողմից սահմանափակ թվով հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում փորձնական կարգով կարող են ներդրվել ամփոփիչ ատեստավորման այլ ձևեր:

6. ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻ ԾՐԱԳՐԵՐԸ

95. Հանրակրթական ծրագրերի բովանդակությունը՝ մանրամասնեցված ու թեմատիկ կառուցվածքով ներկայացվում է առարկայական համալիր ծրագրերի միջոցով:

96. Առարկայական համալիր ծրագրերը կազմվում են Կրթակարգի հիման վրա և ապահովում են Հայաստանի Հանրապետությունում հանրակրթական միասնական տարածքի պահպանման նպատակի իրականացումը՝ հիմք հաղիսանալով դասագրքերի, ձեռնարկների, ուսումնական այլ գրականության ու նյութերի ստեղծման, ուսումնադաստիարակչական գործընթացի կազմակերպման և դրա արդյունքների գնահատման համար:

97. Առարկայական համալիր ծրագրերը, որպես կանոն, ունեն հետևյալ կառուցվածքը.

ա) բացատրագիր,

բ) ուսումնական առարկայի հայեցակարգ,

գ) առարկայի կրթական նպատակներն ըստ կրթական աստիճանների և ըստ դասարանների,

դ) առարկայի բովանդակային միջուկը յուրաքանչյուր կրթական աստիճանում,

ե) ուսումնական գործունեության տեսակները,

զ) օրինակելի թեմատիկ պլանավորումն ըստ դասարանների, որում ներառվում են հաջորդական թեմաներից յուրաքանչյուրի՝ բովանդակությունը, ժամաքանակը, կրթական խնդիրները, ուսուցման ակնկալվող ցանկալի արդյունքները,

է) յուրաքանչյուր դասարանի ավարտին սովորողի պատրաստվածության չափորոշչային՝ նվազագույն պահանջները,

ը) ուսուցման արդյունքների ստուգման և գնահատման չափորոշչային նմուշօրինակներ,

թ) առաջարկվող գրականության ցանկ:

98. Ավագ դպրոցի առարկայական համալիր ծրագրերում ընդգրկվում են նաև հետազոտական գործնական նախագծերի և ինտեգրված թեմատիկ միավորների նմուշօրինակներ՝ ներկայացնելով դրանց նպատակը, ճանաչողական և կիրառական նշանակությունը, իրականացման ժամանակը, կատարման եղանակը, նախատեսվող քայլերը, ակնկալվող արդյունքները:

99. Ավագ դպրոցի յուրաքանչյուր առարկայի համալիր ծրագրի օրինակելի թեմատիկ պլանավորումը ենթադրում է առնվազն երեք տարբերակ, ընդ որում՝ տարբերակներից մեկը ուսումնական պլանի պարտադիր բաղադրիչին համապատասխանող (նվազագույն) ժամաքանակով դասավանդելու, իսկ մյուսները՝ ընտրողական բաղադրիչով լրացվող հնարավոր ժամաքանակներով, այդ թվում և՛ խորացված ուսուցման ծրագրով դասավանդելու համար:

100. Առարկայական համալիր ծրագրի օրինակելի թեմատիկ պլանավորումը ուսումնական հաստատության կողմից յուրաքանչյուր դասարանի համար նախատեսված բովանդակության և տարեկան ժամաքանակի շրջանակներում կարող է կրել թեմաների հաջորդականության և դրանց հատկացված ժամերի փոփոխություն՝ կախված ուսումնական հաստատության և դասարանի առանձնահատկություններից կամ այդպիսի փոփոխությունների անհրաժեշտությունը պայմանավորող այլ գործոններից:

101. Առարկայական համալիր ծրագրերի մշակումը, ներդրումը և վերանայումն իրականացվում է հետևյալ սկզբունքների համաձայն և ընթացակարգով.

1. Առարկայական համալիր ծրագրերի մշակման ընդհանրական սկզբունքներն են՝

1) Կրթակարգով սահմանված կոմպետենցիաների և հանրակրթական հիմնական

ծրագրերի բովանդակության նվազագույն պահանջների տեղակայման և որոշակիացման ապահովումը ըստ կրթական աստիճանների և դասարանների,

2) կրթական բոլոր աստիճաններում սովորողների տարիքային, հոգեբանական, կազմաբնախոսական, ուսումնական հնարավորություններն ու առանձնահատկությունները հաշվի առնելը,

3) դիդակտիկայի հիմնական սկզբունքների հետևողական կիրառումը՝ առարկայի բովանդակությունը ըստ կրթական աստիճանների և դասարանների բաշխելիս,

4) առարկայի բովանդակային միջուկը կառուցակարգելիս տարբեր մոտեցումների՝ գծային, պարուրած և կամ երկուսի համադրություն, կիրառումը,

5) թեմաների կրթական խնդիրների, ակնկալվող արդյունքների և ըստ դասարանների չափորոշչային նվազագույն պահանջների հստակ և մատչելի ներկայացման ապահովումը,

6) ներառարկայական ու միջառարկայական կապերի և ինտեգրման ապահովումը, անհամապատասխանություններից, հակասություններից և անհարկի կրկնություններից խուսափումը,

7) սովորողների բազմաբնույթ ուսումնական գործունեության պլանավորումը,

8) սովորողի ինքնուրույն գործունեության, ստեղծագործական և նախագծային աշխատանքի կոմպետենցիաների իրականացումն ապահովելու և միջառարկայական ինտեգրված դասերի համար ելնելով առարկայի բնույթից առարկայի տարեկան դասաժամերի քանակի 5-15 տոկոսի հատկացումը հիմնական դպրոցում և առնվազն 25 տոկոսի հատկացումը ավագ դպրոցում,

9) ուսուցման արդյունքների չափելիության և գնահատելիության ապահովումը:

2. Պետական ուսումնական հաստատությունների համար առարկայական համալիր ծրագրերը մշակվում և գործածության են երաշխավորվում կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի կողմից: Առարկայական համալիր ծրագրի մշակման սկզբունքների հիման վրա, սովորողների պատրաստվածությանը ներկայացվող նվազագույն պահանջների ապահովման պայմանով, պետական և ոչ պետական ուսումնական հաստատությունը կարող է ստեղծել այլընտրանքային առարկայական ծրագրեր, որոնք նույնպես գործածության են երաշխավորվում կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի կողմից:

3. Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիքներ ունեցող սովորողների համար, նրանց հնարավորություններին համապատասխան, կատարվում է առարկայական համալիր ծրագրերի պարզեցում և հարմարեցում:

4. Առարկայական համալիր ծրագրերը պետք է գործածության երաշխավորվեն առնվազն մեկ ուսումնական տարի փորձարկում անցնելուց հետո, ինչը հնարավորություն կտա ապահովելու հանրակրթության նորացվող բովանդակության անցնցում և արդյունավետ ներդրումը՝ հանրակրթության բովանդակության վերանայման գործընթացում ակտիվորեն ներգրավվելով նաև ուսուցչական համակազմը:

5. Փորձարկման գործընթացի կանոնակարգումը՝ համապատասխան մեթոդական երաշխավորությունների և ցուցումների մշակումը, վերանայման գործընթացի անընդհատությունն ապահովելու նպատակով մշտադիտարկման կայուն մեխանիզմի ներդրումն ու արդյունքների վերլուծությունն իրականացնում է կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի կողմից՝ հաշվի առնելով շահառուների դիտողությունները և առաջարկությունները:

6. Առարկայական համալիր ծրագրերի և դասագրքերի վերանայումն իրականացվում է 4-5 տարին մեկ անգամ: Մշտադիտարկման արդյունքների վերլուծության հիման վրա, խիստ անհրաժեշտության դեպքերում կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի նախաձեռնությամբ դրանք կարող են վերանայվել ներդրումից առնվազն երկու տարի հետո:

102. Առարկայական համալիր ծրագրում ուսումնական նյութի ընտրություն կատարելիս հաշվի են առնվում տվյալ ուսումնական բնագավառի նպատակները, դրանց իրականացման սկզբունքները, կառուցվածքը, կրթակարգում ամփոփված բովանդակային պահանջները, ինչպես նաև նպատակներին հասնելու համար անհրաժեշտ միջոցների ու եղանակների ընտրության հնարավորությունները:

103. Ուսումնական նյութի ընտրությունը հիմնվում է հետևյալ հիմնարար սկզբունքների վրա.

- ա) գիտականություն
- բ) հաջորդայնություն
- գ) զննականություն
- դ) մատչելիություն
- ե) գործնականություն
- զ) ամբողջականություն և համակարգվածություն,
- է) մանկավարժական նպատակահարմարություն:

104. Հանրակրթության տարբեր աստիճաններում թվարկված սկզբունքները փոխում են իրենց առաջնահերթությունները: Այսպես, տարրական դպրոցում առաջին պլան են մղվում զննականությունը, գործնականությունն ու մատչելիությունը, իսկ ավագ դպրոցում՝ գիտականությունը, հաջորդայնությունը, ամբողջականությունն ու համակարգվածությունը:

105. Առարկայական համալիր ծրագրերում ապահովվում է ուսումնական նյութի զգալի բեռնաթափում՝ միջին դպրոցի բարձր դասարանների ծրագրային կարևոր թեմաներ կամ հարցեր տեղափոխելով ավագ դպրոցի ծրագիր:

106. Կրթական տարբեր աստիճաններում ուսումնական բնագավառները ներկայացնող առարկաների նպատակների, բովանդակության փոփոխությունները և դասավանդման ու յուրացման ուղիների ու մեթոդների ընտրությունը կատարվում է հաշվի առնելով, որ.

1. Տարրական դպրոցի ուսումնական առարկաների բովանդակությունը պետք է ինտեգրված լինի, ապահովի միջառարկայական, ներառարկայական և վերառարկայական կապերը, համապատասխանի սովորողների անհատական առանձնահատկություններին, ուսուցման և դաստիարակության սկզբունքներին, նյութի ներկայացումը լինի հետաքրքրաշարժ, պատկերավոր և նպաստի արժեհամակարգի ձևավորմանը:

2. Նկատի ունենալով, որ միջին դպրոցի ցածր դասարաններում սովորողների մոտ ձևավորվում են սեփական Ես-ի մասին պատկերացումները, դրսևորվում է անձի շուրջ կենտրոնանալու ընդգծված վարքագիծ՝ ուսումնական առարկաների բովանդակությունը պետք է հասցեագրված լինի սովորողին և նպաստի նրա շուրջը կատարվող իրադարձությունների ընկալմանը: Պետք է հաշվի առնել այն իրողությունը, որ սովորողին այդ տարիքում առավելապես հետաքրքրում է ուսումնական նյութն այն դեպքում, երբ իրեն տեսնում կամ պատկերացնում է դիտարկվող իրադրությունների շղթայում:

3. Միջին դպրոցում առարկայական համալիր ծրագրերը պետք է շարունակեն ապահովել ուսուցման գործնականությունը՝ քայլ առ քայլ ընդլայնելով սովորողների ճանաչողության շրջանակները՝ օգնելով, որ նրանք սեփական բացահայտումների միջոցով յուրացնեն և ամրապնդեն ուսումնական նյութը: Ուսումնական գործունեությունը պետք է նախատեսել այնպես, որ զարգանան խոսքային գործունեության բոլոր տեսակները, հաղորդակցական և սոցիալական հմտությունները:

4. Ավագ դպրոցի ուսումնական բովանդակությունը պետք է հնարավորություն տա սովորողներին՝ զարգացնելու գիտական ճանաչողությունը, հետազոտելու, կասկածելու, հերքելու, ժխտելու միջոցով հասնելու ճշմարտությանը, առաջադրելու վարկածներ, որոնելու լուծման այլընտրանքային ուղիներ և կատարելու հիմնավոր եզրակացություններ: Բոլոր առարկաներն ավագ դպրոցում պետք է

ապահովեն մտազործունեության, հետազոտական աշխատանքի և նախագծերի իրականացման հնարավորություններ՝ ուղղված շրջանավարտի մասնագիտական կողմնորոշմանը և ընտրած մասնագիտությանն անհրաժեշտ կարողությունների զարգացման նպատակին: Իսկ այն առարկաները, որոնք անմիջականորեն չեն վերաբերում սովորողի ընտրած մասնագիտությանը, պետք է աջակցեն, նպաստեն նրա բազմակողմանի և ներդաշնակ զարգացմանը:

5. Ուսումնական նյութի նպատակային ընտրության համար անհրաժեշտ է, որ՝

ա) լեզվանյութը ներմուծվի ոչ թե գծային եղանակով, այլ կիրառման հաճախականության, մատչելիության և անհրաժեշտության սկզբունքով, ծրագրային ստեղծագործությունները ունենան գեղարվեստական բարձր մակարդակ՝ ընդօրինակման արժանի կերպարներով սովորողների տարիքային հետաքրքրություններին և կյանքում ծառայած հարցադրումներին պատասխանող սյուժեով, մտածելու մղող ասելիքով,

բ) հումանիտար առարկաները նպաստեն անհատի կայացմանը, նրա ինքնադրսևորմանը, գեղագիտական ճաշակի հղկմանը, երևակայության և ստեղծագործության զարգացմանը, աշխարհում մարդու ունեցած դերի, աշխարհը ավելի լավը դարձնելու հնարավորությունների գիտակցմանը, տեղի ունեցած դեպքերը համադրելու և դրանցից պատմական դասեր քաղելու կարողությունների զարգացմանը, ազգային և մարդկային ինքնության գիտակցմանն ու բարոյական պատասխանատվության մեծացմանը,

գ) բնագիտական առարկաների միջոցով սովորողը շարունակի իր բացահայտումները բնության ճանաչողության գործընթացում, գիտակցի գիտության մարդասիրական բնույթը, մարդու դերը աշխարհում, յուրաքանչյուր անհատի առաքելությունը բնության պահպանման գործում, մարդու ֆիզիկական հնարավորությունների և մտքի թռիչքի անսահման հնարավորությունները:

դ) արագ զարգացող աշխարհում սովորողը իր տեղը գտնի, կողմնորոշվելու և տեղեկատվական կարիքները հոգալու համար կարողանա ճիշտ օգտագործել մաթեմատիկայից ձեռք բերած մտազործունեական կարողությունները, հմտորեն օգտվի տեղեկատվական ժամանակակից տարբեր միջոցներից, լիարժեք օգտագործի իր ֆիզիկական հնարավորությունները, վարի անվտանգ, առողջ ապրելակերպ, դրսևորի պատասխանատվություն իր անձի և շրջապատի նկատմամբ:

7. ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԻՋԱԿԱՅՐԻՆ ԵՎ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՇՏՊԱՆՆԵՐԸ

107. Ժամանակակից կրթական հարացույցը նպատակաուղղված է մարդու մտավոր համակողմանի, ներդաշնակ, շարունակական և մշակութային կայուն զարգացմանը, ամբողջ կյանքի ընթացքում կրթվելու ձգտում և հնարավորություն ապահովելուն: Այն ենթադրում է այնպիսի կոմպետենցիաների ամբողջության ձևավորում, որոնք հիմնված են գիտելիքների, կարողությունների, հմտությունների, պրակտիկ գործունեության, հասարակության իրական պահանջմունքների և երեխայակենտրոն մոտեցման վրա:

108. Հանրակրթության երեխայակենտրոն մոտեցման հիմքում մարդասիրական դիդակտիկ համակարգն է, որն ապահովվում է գործունեությանը միտված, ինտեգրված-ամբողջական, կառավարչատեխնոլոգիական և իրավիճակային մոտեցումներով և ներառում է՝

ա. կրթության նոր նպատակներ,

բ. կրթության նոր բովանդակություն,

գ. ուսուցման նոր մեթոդների և ձևերի համակարգ,

դ. առողջ և բաց դպրոցական մթնոլորտ:

109. Կրթական միջավայրին ներկայացվող պահանջները սահմանվում են հիմք ընդունելով այն իրողությունները, որ.

1) բարենպաստ կրթական միջավայրը ուսուցման և դաստիարակության գործընթացի հաջողության գրավականներից մեկն է, որը կոչված է ապահովելու այդ գործընթացի իրականացման համար անհրաժեշտ պայմաններ և նպաստավոր մթնոլորտ,

2) կրթական միջավայրի ձևավորման համար հիմք է հանդիսանում հետևյալը.

ա. դպրոցը (ավելի լայն իմաստով՝ ողջ կրթական գործընթացը) տարածական և ժամանակային իմաստով գրավում է սովորողի տասներկու տարիների հիմնական մասը,

բ. սովորողները երեխաներ են, որոնք այդ միջավայրում ո՛չ միայն սովորում են, այլև ապրում:

110. Բարենպաստ կրթական միջավայրը պետք է՝

1) համապատասխանի տարիքային հոգեբանության պահանջներին և առողջապահական նորմերին,

2) ունենա մանկությանը հատուկ ոչ պաշտոնական, ջերմ մթնոլորտ,

3) ծառայի յուրաքանչյուր սովորողի կրթություն ստանալու իրավունքի իրականացմանը՝ անկախ սովորողի հնարավորություններից, ընդունակություններից, սոցիալական և ընտանեկան դրությունից,

4) ունենա թե՛ աշխատանքային, թե՛ հանգստի տարածական գոտիներ,

5) ունենա առողջ, օրգանական, սովորողների կյանքի ռիթմերին համապատասխանեցված դասերի և դասամիջոցների ռիթմ,

6) հաշվի առնի գունային, ձայնային, շոշափողական և այլ ընկալումների ազդեցությունը սովորողների և ուսուցիչների գիտակցության և ենթագիտակցության վրա:

111. Հանրակրթական ուսումնական հաստատությունը որպես սովորողների գործունեության հիմնական միջավայր և կենսական տարածք՝

1. պետք է նպաստի, առաջին հերթին՝ երեխաների առողջ կյանքին, զարգացմանը և ձևավորմանը և պետք է ունենա՝

ա. խաղալու համար նախատեսված հանգստի գոտիներ, որտեղ սովորողները կարող են ազատ և անկաշկանդ շարժվել,

բ. հարմարավետ ճաշարան, որի սնունդը պետք է համապատասխանի առողջ ապրելակերպի պահանջներին,

գ. ուսուցիչների հանգստի սենյակ,

դ. համապատասխան տեխնիկական միջոցներով համալրված գրադարան, ֆիզիկայի և աստղագիտության, կենսաբանության, քիմիայի, աշխարհագրության, պատմության, լեզուների, ՆՁՊ-ի, աշխատանքի, արվեստի, ինֆորմատիկայի կաբինետներ,

ե. տեխնիկական պայմաններ՝ սահմանափակ հնարավորություններով երեխաների ուսումը ապահովելու համար:

2. որպես կանոն դասամիջոցները պետք է լինեն տաս րոպեից ոչ կարճ, մեծ դասամիջոցները՝ ոչ պակաս քան քսան րոպե,

3. ուսումնական հաստատության ձևավորումը և կահավորումը պետք է համապատասխանի անվտանգության նորմերին և դպրոցի 3 աստիճաններին, իսկ գունային և ձայնային միջավայրը պետք է բարենպաստ լինի առողջ և կենսուրախ մանկության համար,

112. Ուսուցիչը իր առաքելությունը և կոմպետենցիաների վրա հիմնված ուսուցում իրականացնելու համար պետք է գիտակցի բարեփոխումների անհրաժեշտությունը և ունենա մասնագիտական անհրաժեշտ պատրաստվածություն ու բարոյական որակներ, կարևորի սովորելու և սովորեցնելու ժամանակակից մեթոդները, մշտապես կատարելագործի իր մասնագիտական կարողությունները, պարբերաբար մասնակցի վերապատրաստման դասընթացների, զբաղվի ինքնակրթությամբ:

113. Չափորոշչահենք կրթությունը խրախուսում է ուսուցչի ստեղծագործական մոտեցումը դասավանդման և կրթության կազմակերպման գործընթացում, պահանջելով նրանից զարգացնել անհրաժեշտ կարողություններ:

Միաժամանակ, ելնելով ՀՀ հեռավոր, սահմանամերձ գյուղական բնակավայրերի հանրակրթական ուսումնական հաստատությունները համապատասխան որակավորում ունեցող ուսուցիչներով, հոգեբաններով, ներառական կրթության մասնագետներով և սոցիալական մանկավարժներով համալրելու անհրաժեշտությունից՝ կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմինը միջոցներ է ձեռնարկում տվյալ և մի քանի հարակից առարկաների կամ բնագավառի մասնագետ-ուսուցիչներ պատրաստելու և վերապատրաստելու համար:

114. Ուսուցչի կոմպետենցիաները (մասնագիտական կարողունակությունը) հիմնվում են նրա ընդհանուր մշակութային կրթվածության վրա, որը պետք է դրսևորվի անկախ միջավայրից և իրավիճակից: Դրանք են՝ ընդհանուր կրթվածությունը, ճանաչողական կոմպետենցիան, անձնային կոմպետենցիան, միջանձնային կոմպետենցիան, մասնագիտական կոմպետենցիան:

1. Ընդհանուր կրթվածությունը ենթադրում է՝ հաղորդակցման մշակույթ, կրթվածության և բարոյական արժեքների բարձր մակարդակ, լայնախոհություն, հարգանք մարդու հանդեպ, անկախ նրա տարիքից, սեռից և մտավոր կարողություններից, հավատարմություն համամարդկային արժեքներին:

2. ճանաչողական կոմպետենցիան, ենթադրում է, որ յուրաքանչյուր ուսուցիչ՝

- 1) կարող է ապահովել դասավանդման գործընթացի և բովանդակության մատչելիություն,
- 2) գիտակ է տարիքային հոգեբանությանը, տիրապետում է աշխատանքի ժամանակակից մեթոդներին, հաղորդակցման հմտություններին,
- 3) կարողանում է ապահովել ակտիվ ուսուցում ու սովորողների ներգրավվածություն,
- 4) արդյունավետ կիրառում է ռազմավարություններ և մեթոդաբանություններ, սովորողների մոտ ճանաչողականության, ինքնակարգավորման, հարցադրումներ անելու կարողությունների զարգացման նպատակով,

3. Անձնային կոմպետենցիան ենթադրում է, որ յուրաքանչյուր ուսուցիչ՝

- 1) հատկացնում է բավարար ուշադրություն՝ սովորողներին քաղաքացիական հասարակության մեջ լիարժեք ներգրավվելու համար,
- 2) գործնականում ապահովում է սովորողի կենտրոնական դերը ուսուցման գործընթացում,
- 3) դրսևորում է դասարանում վստահության և փոխադարձ հարգանքի կայուն մթնոլորտի ստեղծման կարողություն,
- 4) ցուցաբերում է մասնագիտական զարգացման ձգտում, մշտապես աշխատում ինքնակատարելագործման ուղղությամբ,
- 5) դրսևորում է ուսուցման գործընթացը վերանայելու, մշտադիտարկելու, գնահատելու և այդ գնահատումը սեփական ծրագրերի կազմմանն ու մասնագիտական զարգացմանն ուղղելու հնարավորություն և կամք:

3. Միջանձնային կոմպետենցիան ենթադրում է, որ յուրաքանչյուր ուսուցիչ՝

- 1) կարողանում է պլանավորել և իրականացնել համագործակցային աշխատանքներ,
- 2) ակտիվորեն մասնակցում է ուսումնական հաստատության դրական մթնոլորտի ստեղծմանը,
- 3) ցուցաբերում է նախաձեռնություն մասնագիտական զարգացման, սովորողների ուսուցման և զարգացման նկատմամբ պատասխանատվության բարձրացման հարցերում:

5. Մասնագիտական կոմպետենցիան ենթադրում է, որ յուրաքանչյուր ուսուցիչ՝

- 1) անհատականացնում է ուսուցման գործընթացը, նպաստում սովորողների ինքնուրույն զարգացմանը:

- 2) կիրառում է գնահատման տարբեր գործիքներ ուսուցման գործընթացը կատարելագործելու համար,
- 3) կարողանում է կազմակերպել նախագծային, հետազոտական աշխատանքներ, օգնել սովորողներին նման աշխատանքների կազմակերպման ողջ գործընթացում (պլանավորում, իրականացում, վերլուծություն, գնահատում),
- 4) ապահովում է կրթական միջավայր, որը հնարավորություն է տալիս սովորողներին ինքնուրույն վերլուծել քաղաքական, էթիկական, սոցիալական և մշակութային արդիական հարցեր կամ իրավիճակներ,
- 5) ակտիվորեն կիրառում է ժամանակակից տեխնոլոգիաներ՝ ուսուցման արդյունավետությունը բարձրացնելու նպատակով,
- 6) կարող է և պատրաստակամ՝ ինքնուրույն կամ գործընկերների հետ միասին ուսումնական նյութեր ստեղծելու, ուսումնական գործընթացն արդյունավետ ծրագրելու, առանձին դասընթացներ, թեմատիկ միավորներ և ինտեգրված դասեր մշակելու:

115. Ներառական կրթության իրականացման առանձնահատկություններից ելնելով ուսուցչին ներկայացվում են հետևյալ լրացուցիչ պահանջները.

- 1) ներառական կրթությունը պետք է դիտարկել և իրականացնել որպես յուրաքանչյուր, այդ թվում՝ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների կրթության իրավունքի իրացման գործընթաց՝ հիմնված կրթության մատչելիության, հավասար մասնակցության հնարավորության և որակի ապահովման սկզբունքների վրա,
- 2) նկատի ունենալ, որ ներառական կրթության ձևավորված ընկալումը, իբրև միայն հաշմանդամություն ունեցող անձանց կրթության իրավունքի իրացման գործընթացների ամբողջություն, «<-ում համապատասխանեցված է «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» կոնվենցիայի պահանջներին,
- 3) ընդունել ի գիտություն՝ «Հայաստանի Հանրապետությունը համընդհանուր ներառական կրթությունը հռչակել է որպես յուրաքանչյուր երեխայի կրթության իրավունքի ապահովման երաշխիք և կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող յուրաքանչյուր սովորողի ուսուցման կազմակերպման ռազմավարությունը կառուցվում է հետևյալ ելակետային դրույթների հիմքի վրա՝

ա. կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաները մյուսների հետ հավասար իրավունքներ ունեն հանրակրթական հաստատության ընտրության և պարտադիր պետական կրթական ծրագրերի յուրացման հարցերում,

բ. կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաներն իրավունք ունեն օգտվել հատուկ մանկավարժական, առողջապահական, հոգեբանական, սոցիալական և այլ ծառայություններից՝ անկախ նրանց ընտրած ուսումնական հաստատության տիպից,

գ. երեխայի համակողմանի բնականոն զարգացման տեսանկյունից նախընտրելի է նրա կրթության կազմակերպումը՝ առանց ընտանիքից և հասարակությունից նրա առանձնացման,

գ. ներառական կրթությունը յուրաքանչյուր երեխայի կարողությունների լիարժեք բացահայտման միջոցով որակյալ կրթական ծառայությունների մատուցման գործընթացների ամբողջություն է,

դ. յուրաքանչյուր, այդ թվում՝ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխայի որակյալ կրթության ապահովմանը խոչընդոտող գործոններ կարող են լինել իր կարողություններին չհամապատասխանող անհատական ուսուցման ծրագրերը, ուսումնական նյութերը, ուսուցիչների վերաբերմունքը, միջավայրի ֆիզիկական խոչընդոտները (հենաշարժական համակարգի ֆունկցիոնալ խանգարումներ ունեցող երեխաների համար դպրոցում տեղաշարժվելու սահմանափակումները կամ չտեսնող երեխայի համար իրեն հարմարեցված բրայլյան դասագրքերի և այլ ուսումնական նյութերի բացակայությունը և այլն),

ե. արգելքները վերացնելուց հետո յուրաքանչյուր երեխայի կարողություններին համապատասխան պետք է ապահովել կրթական ծրագրերի մատչելիությունը՝ նկատի ունենալով, որ ՀՀ-ում յուրաքանչյուր, այդ թվում՝ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխայի որակյալ կրթության ապահովմանն ուղղված քաղաքականությունը և կրթության բովանդակության յուրացումը պետք է հիմնականում ապահովվի յուրաքանչյուր սովորողի կարողությունների համակողմանի իրացմանը միտված հանրակրթական ծրագրերի մշակման ու հարմարեցման, միջավայրային խոչընդոտների վերացման և հավասար հնարավորությունների ստեղծման միջոցով: 116. Հաշվի առնելով ՀՀ կրթական համակարգում բազմահամակազմ դասարանների առկայությունը և դրանց թվաքանակի աճի միտումները, մինչ այս հիմնախնդրի հաղթահարման նպատակով հանրակրթության այլընտրանքային մեխանիզմների ներդրումը, ուսուցիչները աշխատանքները պետք է իրականացնեն ելնելով ոչ միայն ուսումնական հաստատությունում առկա պայմաններից, հնարավորություններից այլ նաև նկատի ունենալով և մանկավարժահոգեբանական մի շարք գործոնների ազդեցությունը.

1) բազմահամակազմ դասարանում հավաքագրված սովորողները տարբեր տարիքի երեխաներ են՝ կրթության տարբեր մակարդակներով, ուստի սովորողների կրթության գործընթացի արդյունավետ կազմակերպման համար յուրաքանչյուրի համար պետք է կազմել անհատական ուսուցման պլան (ԱՌԻՊ)՝ նրանց կրթվածության մակարդակին համապատասխան ծրագրի շրջանակներում: ԱՌԻՊ-ը իրենից ներկայացնում է ուսումնական ծրագրային երթուղի՝ տարվա-ամսվա-շաբաթվա կտրվածքով: Կախված սովորողի առաջադիմությունից՝ պլանը կարող է ենթարկվել փոփոխության: Այդ ծրագրի սահմաններում է միայն թույլատրվում փոխել թեմաների հաջորդականությունը, եթե դա չի խաթարում ուսուցման բնականոն գործընթացը:

2) բազմահամակազմ դասարաններ ունեցող դպրոցներում աշխատանքն ուսուցիչներից պահանջում է ստեղծարարություն, անմնացորդ նվիրում, բարություն, ջերմություն, արհեստավարժություն և խնդիրների լուծմանը համակարգված մոտեցում,

3) բազմահամակազմ դասարաններով դպրոցներում ծավալվող ուսումնական գործընթացն աչքի է ընկնում մի շարք կարևոր առանձնահատկություններով՝

ա. դասերը վարում է մեկ ուսուցիչ՝ նույն դասասենյակում միաժամանակ հավաքված երկու, երեք, երբեմն նույնիսկ չորս դասարանների սովորողների խմբի հետ,

բ. ուսուցիչը ստիպված է միաժամանակ դասավանդել պատրաստվածության տարբեր մակարդակ ունեցող, տարբեր տարիքի երեխաներին, տարբեր դասարանների համար նախատեսված ուսումնական ծրագրերով,

գ. մի քանի տարիքային խմբերի երեխաների մասնակցությամբ միացյալ դասեր անցկացնելու համար՝ ուսուցիչը պետք է ունենա առանձնահատուկ պատրաստվածություն, պատշաճ կարգով կազմակերպի ուսումնական աշխատանքը, նպատակահարմար ձևով կազմի դասացուցակը և հմտորեն պահպանի բարյացակամ միջավայր՝ ապահովելով սովորելու մոտիվացիան,

դ. մանկավարժների գործունեության ընթացքում հատուկ ուշադրություն պետք է դարձվի սովորողների մոտ, այսպես կոչված, վերառարկայական ունակությունների, մասնավորապես՝ ունկնդրած նյութի էությունը հասկանալու, համապատասխան գրականությունն ինքնուրույն ուսումնասիրելու, ինչպես նաև սեփական մտքերը ճիշտ, հստակ և առանց աղավաղելու բանավոր և գրավոր արտահայտելու ունակությունների ձևավորմանը:

8. ԿՐԹԱԿԱՐԳԻ ՆԵՐԴՐՈՒՄԸ, ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՈՒՄԸ ԵՎ ՎԵՐԱՆԱՅՈՒՄԸ

117. Կրթակարգի և դրան համապատասխան ստեղծվող առարկայական համալիր ծրագրերի ներդրումը փուլային գործընթաց է, որն իրականացվում է կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի կողմից հաստատված ժամանակացույցի համաձայն: 118. Հանրակրթության համակարգում Կրթակարգի և առարկայական համալիր ծրագրերի ներդրմանը նախորդում է այդ փաստաթղթի համակողմանի լուսաբանումը՝ առաջին հերթին շեշտը դնելով նախկինում գործող Կրթակարգի և հանրակրթության պետական չափորոշի վերանայման հայեցակարգի և դրան համապատասխան կատարված փոփոխությունների ներկայացման վրա:

119. Քանի որ առարկայական համալիր ծրագրերը մշակվում և ներդրվում են տարբեր ժամկետներում, յուրաքանչյուր հանրակրթական ուսումնական հաստատության կրթական գործընթացի մասնակիցները պարբերաբար տեղեկացվում են Կրթակարգի և տվյալ ժամկետում ուժի մեջ մտնող առարկայական համալիր ծրագրերի բովանդակության մասին: 120. Կրթակարգը ուսումնական գործընթացի հիմքն է, ուստի առավել խորը և մանրամասն Կրթակարգին պետք է տիրապետեն հանրակրթական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների տնօրենները, ուսուցիչները և մյուս մանկավարժական աշխատողները: Նրանց համար Կրթակարգի հաստատումից անմիջապես հետո իրականացվում են տեղեկատվական բնույթի կարճատև վերապատրաստումներ: Ուսուցիչների՝ նման բնույթի վերապատրաստումները նախորդում են յուրաքանչյուր հանրակրթական առարկայի համալիր ծրագրի ներդրմանը:

121. Յուրաքանչյուր ուսուցիչ պարտավոր է նաև ինքնուրույն ուսումնասիրել Կրթակարգի պահանջները և դրան համապատասխան պլանավորել իր մանկավարժական գործունեությունը:

122. Կրթակարգի և առարկայական համալիր ծրագրերին համապատասխան սահմանված կարգով ստեղծվում են դասագրքեր, ուսուցչի ձեռնարկներ, այլ ուսումնական գրականություն և նյութեր, որոնց պոտենցիալ հրատարակիչները ևս տեղեկացվում են Կրթակարգի և առարկայական համալիր ծրագրերի բովանդակության վերաբերյալ:

122. Հաջորդ փուլում իրականացվում է Կրթակարգի ներդրումը յուրաքանչյուր հանրակրթական ուսումնական հաստատությունում՝ ըստ իրականացվող հանրակրթական ծրագրի և տվյալ ուսումնական հաստատության առանձնահատկությունների:

123. Կրթակարգի ներդրման փուլը հանդիսանում է ուսումնական հաստատության գործունեության ամենակարևոր գործառույթը, քանի որ այն ուղղված է հանրակրթության առաքելության և ռազմավարության իրագործմանը՝ սովորողների ուսուցման, դաստիարակության և ուսումնառության գործընթացի կազմակերպման, վերջնարդյունքների գնահատման և արդյունավետության ապահովման միջոցով:

124. Կրթակարգի ներդրման հիմնական նպատակները, անկախ իրականացվող հանրակրթական ծրագրի տեսակից, պատճառա-հետևանքային կապերի ապահովման սկզբունքից բխող կրթական քաղաքականության կենսագործումն ու ավանդական մոտեցումների փոխարեն երեխայակենտրոն մոտեցման անհրաժեշտության գիտակցումն է և դրա հետևողական կիրառումը՝ ուսումնական գործընթացում: Կրթակարգի ներդրման ժամանակ կարևոր է նաև կրթական գործընթացի մասնակիցների կողմից կատարված փոփոխությունների ընկալումը՝ որպես ուսումնադաստիարակչական աշխատանքների կատարելագործման, ստեղծագործական աշխատանքի և նորամուծությունների հնարավորություն:

125. Ուսումնական հաստատությունը Կրթակարգի ներդրմանը զուգահեռ անդրադառնում է պլանավորված գործողությունների իրականացմանը՝ գնահատելով դրանց արդյունավետությունը և ճշգրտելով տվյալ հաստատության և յուրաքանչյուր ուսումնական խմբի և (կամ) խմբակի աշխատանքներում առկա ներքին և արտաքին հիմնախնդիրները:

126. Կրթակարգի ներդրման արդյունքում հաստատության ղեկավարության, ուսուցիչների, սովորողների և նրանց ծնողների կողմից ձեռնարկվում են միջոցներ՝ ուղղված ուսումնադաստիարակչական աշխատանքի բարելավմանը, ուսումնական հաստատության ընդհանուր մշակույթի ձևավորմանը, կրթական գործընթացի բոլոր մասնակիցների միջանձնային հարաբերությունների զարգացմանը:

127. Կրթակարգի ներդրման արդյունավետությունն ապահովելու նպատակով ուսումնական հաստատությունը աշխատանք է տանում մանկավարժների կողմից Կրթակարգի՝ որպես գիտական փաստաթղթի արժևորումն ապահովելու ուղղությամբ, ինչը էական նշանակություն ունի Կրթակարգի դրույթների յուրացման և բարձրորակ կրթության ապահովմանն ուղղված մանկավարժական նոր մոտեցումների և գաղափարների իրագործման համար:

128. Կրթակարգի մշտադիտարկումն անընդհատ և շարունակական վերահսկման գործընթաց է, որն ուղղված է նրա ներդրման ընթացքի, կարիքների որոշմանը և արդյունքների բացահայտմանը: Կրթակարգը հանրակրթության բովանդակությունը սահմանող և դրա ներդրմանն ու իրականացմանը նպաստող իրավական ակտ է, ուստի դրա մշտադիտարկումը ենթադրում է բացահայտել 4 բաղադրիչների՝ մշակված - չափորոշված բովանդակության, սովորողներին մատուցված բովանդակության, նրանց կողմից յուրացված բովանդակության և գնահատված բովանդակության համապատասխանությունը Կրթակարգի գլխավոր նպատակին:

129. Կրթակարգի ներդրման և դրանից բխող գործողությունների, առարկայական համալիր ծրագրերի իրագործման գործընթացների մշտադիտարկման համակարգը հանդիսանում է Հայաստանի Հանրապետության կրթական բնագավառի գործառնության ապահովման կարևոր բաղադրիչ: Հանրակրթության համակարգում մշտադիտարկումն իրականացվում է կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի համապատասխան ստորաբաժանումների կողմից՝ պարբերաբար:

130. Մշտադիտարկումը իրականացվում է ինչպես կրթության զարգացման պետական ծրագրի և կրթական քաղաքականությունը սահմանող կամ բարեփոխումներին ուղղված այլ փաստաթղթերի կատարման, վերահսկման գործընթացի շրջանակներում, այնպես էլ՝ առանձին կամ առարկայական համալիր ծրագրերի մշտադիտարկմանը համընթաց:

131. Կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի որոշմամբ հանրակրթական համակարգում Կրթակարգի և առարկայական համալիր ծրագրերի իրականացման մշտադիտարկում և կարիքների գնահատում կարող է անցկացվել նաև անկախ մասնագիտացված կազմակերպության կողմից:

132. Հանրակրթական համակարգում Կրթակարգի կամ որևէ առարկայի համալիր ծրագրի մշտադիտարկումը կարող է անցկացվել հանրապետության մասշտաբով կամ ըստ մարզերի, քաղաքների կամ այլ բնակավայրերի՝ կախված սահմանված նպատակներից:

133. Մշտադիտարկումը իրականացվում է բոլոր տեսակների ուսումնական հաստատություններում՝ ըստ իրականացվող կրթական ծրագրերի առանձին՝ տարրական, միջին և ավագ աստիճանների կամ համալիր՝ բոլոր օղակներում:

134. Կրթակարգի և նրանից բխող փաստաթղթերի և գործընթացների մշտադիտարկումն իրականացվում է նախապես մշակված և կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի հետ համաձայնեցված մեթոդաբանության համաձայն, որում պարտադիր սահմանվում են մշտադիտարկման նպատակները, խնդիրները, գործողությունները, դրանց ժամկետները և այլն: Կրթակարգի և դրան համապատասխան ստեղծված առարկայական համալիր ծրագրերի ներդրման և կիրառման գործընթացի մշտադիտարկումը հանդիսանում է կրթական համակարգի կառավարման կարևորագույն գործիք: Մշտադիտարկում իրականացնելիս հաշվի են առնվում նաև ազգային գնահատման և միջազգային ստուգատեսների արդյունքները:

135. Կրթակարգը հաստատվում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից: Կրթակարգի բովանդակության վերանայումը կատարվում է կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի նախաձեռնությամբ՝ ըստ անհրաժեշտության, սակայն ոչ պակաս քան հինգ տարին մեկ անգամ: